

5. การศรัทธา คือ ความรู้และยอมรับการเป็นพระเจ้าของอัลลอฮ์ และการเป็นเราะสูลของมุฮัมมัด ﷺ

6. ตำแหน่งผู้นำในอิสลามนั้น จะได้แก่ผู้ที่เหมาะสม แม้ผู้นั้นจะมีเชื้อชาวกูเรชก็ตาม กลุ่มอัลเกาะดารียะฮ์ เป็นกลุ่มที่ได้รับการลงความเห็นแล้วว่ามิได้อยู่ในหลักการของอิสลาม เพราะมีหลักการที่ปฏิเสธการกำหนดสถานะของอัลลอฮ์ และในขณะนี้เอง ที่ทำให้กลุ่มอัลเกาะดารียะฮ์ และอัลญะบารียะฮ์ต้องสูญหายไปโดยปราศจากการรายงานว่ามีกรฟื้นฟูอย่างเป็นเอกเทศ เพียงแต่มีรายงานว่าได้เข้าร่วมกับกลุ่มอัลมะตะฮิดะฮ์ แต่ที่ยังคงเป็นปัญหาอยู่ตราบชั่วทุกวันนี้ ก็คือปัญหาที่เกี่ยวกับความเข้าใจของบุคคลบางกลุ่มที่ว่า มนุษย์นั้นอยู่ในสถานะจำยอม หรืออยู่ในสถานะที่เป็นอิสระปราศจากการกำหนดสถานะของอัลลอฮ์ ปัญหานี้ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งในหมู่นักค้นคว้าด้านศาสนาอยู่จนทุกวันนี้ (มุนีร มุฮัมมัด และนาอิม บุลญมาลิส, 2530 : 35-36)

แขนงต่าง ๆ ของกลุ่มอัลเกาะดารียะฮ์

กลุ่มแนวคิดอัลเกาะดารียะฮ์แบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ที่สำคัญมีดังนี้

1. อัลวาสิลียะฮ์ (الواصلية)
2. อัลฮะซีละฮ์ (المهسيلة)
3. อัลอัศวารียะฮ์ (الأسوارية)
4. อัษษะมามียะฮ์ (الشمامية)
5. อัลคิยาฎียะฮ์ (الخياطية)
6. อัลมุสียะฮ์ (الموسية)
7. อัลญะบาอียะฮ์ (الجبائية)
8. อัลอัศกาฟียะฮ์ (الأسكافية)
9. อัลมัจดารียะฮ์ (المردارية)

2.2.6.6 อัลมัจอะตะซึละฮฺ (المعتزلة)

กลุ่มอัลมัจอะตะซึละฮฺ เป็นกลุ่มทางความคิดอิสลามกลุ่มหนึ่งกำเนิดขึ้นในตอนปลายของยุคอุมะวียะฮฺ และรุ่งเรืองในยุคอับบาซียะฮฺ โดยมีแนวความคิดที่ใช้หลักแห่งเหตุผลและปัญญาเป็นสำคัญในการเข้าใจหลักการศรัทธา (อะกีดะฮฺ) อิสลาม ทั้งนี้เนื่องจากได้รับอิทธิขของปรัชญาโบราณ เช่น ปรัชญากรีก ยิว และอินเดีย ด้วยเหตุนี้ ทำให้แนวความคิดเรื่องหลักการศรัทธาของกลุ่มมัจอะตะซึละฮฺ แหกแนวจากแนวความคิดของกลุ่มอะฮ์ลิสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ ผู้ก่อตั้งแนวคิดนี้คือ วาซิล¹ บิน อะฎออฺ ส่วนแนวคิดที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มนี้คือ แนวคิดเกี่ยวกับสถานะของผู้ทำบาปหนัก พวกเขามีแนวคิดว่า ผู้ที่ทำบาปหนักจะอยู่ระหว่างสองสถานะ คือสถานะของผู้ศรัทธาและผู้ปฏิเสธศรัทธา คือไม่อยู่ในสถานะหนึ่งสถานะใดอย่างเด็ดขาด กลุ่มนี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ มัจอะตะซึละฮฺ เกาะคะรียะฮฺ อัคดียะฮฺ และวะอิดียะฮฺ เป็นต้น (al-'Akl, 2000 : 127 ; al-Shahrastani, 1992 : 1/21 ; al-Shahrastani, 1992 : 38 ; al-Wakil, n.d. : 134-135 ; al-Hilmi, 1992 : 88 ; Ibn Abi al-'Izz, 2000 : 403 ; al-Juhaini, 1418 : 69)

สาเหตุในการเกิดกลุ่มมัจอะตะซึละฮฺ

ขณะที่วาซิล อิบน์ อะฎออฺ กำลังนั่งศึกษาอยู่กับ หะสัน อัลบัศรี² อยู่ ณ นั้น ได้มีชายผู้หนึ่งเข้ามาหาท่านหะสัน อัลบัศรี แล้วถามว่า “ท่านอาจารย์ที่เคารพ ปัจจุบันมีบุคคลบางกลุ่มคัดค้านผู้กระทำความผิดที่เป็นบาปใหญ่ (อัลกะบาอिर) ว่าเป็นกาฟิร บุคคลเหล่านั้น ได้แก่บรรดากลุ่ม อัลเคาะวาริจญ์ และอีกกลุ่มหนึ่งที่ถือการคัดค้านเป็นสิทธิของอัลลอฮฺแต่เพียงพระองค์เดียว โดยกล่าวว่า การฝ่าฝืนนั้น จะไม่มีผลแต่อย่างใดต่อการศรัทธาของบุคคลที่ศรัทธา เช่นเดียวกับการกัศดีที่ไม่ก่อให้เกิดผลที่คิดแก่ผู้ที่ไม่ศรัทธา กลุ่มหลังนี้ได้แก่ อัลมูรญูอะฮฺ ดังนั้นพวกเราจะคัดค้านพวกเขาอย่างไร ขณะที่ท่านหะสัน อัลบัศรี กำลังนั่งไตร่ตรองอยู่นั้น วาซิล อิบน์ อะฎออฺ ก็ได้ชิงตอบไปว่า “ฉันไม่เห็นว่าเป็นการทำความผิดที่เป็นบาปใหญ่นั้นจะเป็นมุอฺมิน (ผู้ศรัทธา) ที่จริงแท้จริง หรือว่าจะจะเป็นกาฟิรที่แท้จริง แต่

¹ วาซิล อิบน์ อะฎออฺ อัลฆอซฆาล เกิดในปีที่ 80 ฮ.ศ. เป็นลูกศิษย์ของหะสัน อัลบัศรี เป็นผู้ก่อตั้งแนวคิดอัลมัจอะตะซึละฮฺ เสียชีวิตในปีที่ 131 แห่งฮิจเราะฮ์ศักราช (al-Asftrayini, n.d. : 20 ; al-Shahrastani, n.d. : 1/50)

² หะสัน อัลบัศรี มีชื่อเต็มว่า อับู สะฮิ๊ด อัลหะสัน อิบน์ อัลหะสัน อิบน์ อัศฮาร อัลบัศรี เป็นผู้ที่ศึกษากับบรรดาคาบีอินอาวุโสทั้งหลาย เขาได้เรียนในหลายสาขาวิชา เป็นผู้ที่มีความเพียร เกรงครัดในศาสนาและในการอืบาอะฮฺ บิดาของเขาเป็นคนรับใช้ของซัด อิบน์ ซามิต และมารดาของเขาเป็นคนรับใช้ของอุมมุ สะละมะฮฺ ๙ เกิดในช่วงสองปีที่เหลือของการเป็นเคาะลีฟะฮ์ของท่านอุมัยร อิบน์ คอฎฏอบ เสียชีวิตในเดือนเราะญับ ปีที่ 110 ฮ.ศ. ที่บักเราะฮฺ (Ibn Kaikan, n.d. : 2/71-72)

ข้าพเจ้าเห็นว่าผู้ที่กระทำคามผิดนั้นตกอยู่ในระหว่างสองสถานะนั้น” หลังจากนั้น วาซิล อิบน อะฏออุถ์ก็ได้แยกตนออกจากอาจารย์ของตนโดยตั้งกลุ่มหนึ่งเพื่อยืนยันความคิดเห็นของตน ท่านหะสัน อัลบัสรีย์ จึงประกาศว่า บัดนี้ วาซิลได้แยกตัวออกจากเราแล้ว ดังนั้นเขาและบรรดาผู้ที่ยึดตามเขาก็ถูกเรียกว่า อัลมัวะตะซียะฮ์ (al-Shahrastani, n.d. : 1/60,65 ; al-Asfirayini, n.d. : 7 ; al-Mu'atig, 1414 : 15, 255 ; มุนีร์ มุฮัมมัด และนาอีม บุญมาเลิศ, 2530 : 36)

หลักการของกลุ่มมัวะตะซียะฮ์

กลุ่มนี้จะยึดถือสติปัญญาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยปัญหาทางศาสนา และมีความจริงจังต่อการตอบโต้ผู้ที่มีหลักการเชื่อมั่นที่เหลวไหล และบุคคลต่างศาสนิกด้วยหลักฐานและเหตุผล ซึ่งมีหลักการดังต่อไปนี้ (al-Juhaini, 1418 : 69-72)

1. การรู้จักอัลลอฮ์ นั้นจำเป็นต้องรู้จักด้วยสติปัญญาเท่านั้น
2. ปฏิเสธคุณลักษณะ อัลมะอานีย์ ของอัลลอฮ์ ﷻ และอัลกุรอาน คือสิ่งหนึ่งที่ถูกสร้าง มิใช่เป็นคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ
3. ปฏิเสธการเห็นอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อจัดการจินตนาการรูปลักษณ์ของพระองค์
4. อัลลอฮ์ ﷻ ทรงปรารถนาเฉพาะแต่ความดีแต่ไม่ปรารถนาความชั่ว ซึ่งพระองค์จะต้องบันดาลทุกสิ่งที่ดีเสมอให้แก่บ่าวของพระองค์
5. มนุษย์ทุกคนมีอิสระเลือกวิถีทางดำเนินชีวิตของตน ด้วยความสามารถที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้
6. สัญญาดีและร้ายของอัลลอฮ์ ﷻ จะต้องเกิดขึ้นแน่นอน และการประทานเราะฮ์ตุลนั้น เป็นสิ่งจำเป็น
7. ผู้กระทำความผิดอันเป็นบาปใหญ่ นั้น จะอยู่ในสภาพระหว่างการอีมานและการปฏิเสธซึ่งจะไม่ได้รับการชะฟาอะฮ์ (หมายถึง การช่วยเหลือของท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ในวันแห่งการตัดสิน)
8. จำเป็นต้องแนะนำให้กระทำความดีและห้ามการกระทำความชั่ว

แขนงต่าง ๆ ของกลุ่มอัลมัจอะตะฮิลละฮฺ

ภายในกลุ่มอัลมัจอะตะฮิลละฮฺนั้นประกอบด้วยกลุ่มที่มีความเห็นสอดคล้องในแนวคิดบางประการและกลุ่มที่มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดการแตกออกเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยซึ่งในส่วนของความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ *อุศูลุดคอมชะฮฺ* หมายถึงรากฐานห้าประการ ประกอบด้วย หนึ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศรัทธา (التوحيد) สองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นธรรม (العدل) สามในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสัญญา (الوعد والوعيد) สี่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคอกอยู่ในสองสถานะ (المرتلة بين المرتلتين) และประการสุดท้ายคือในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสั่งใช้ให้ทำความดีและห้ามปรามจากความชั่ว (الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر) ส่วนทางด้านความคิดที่ขัดแย้งกันก็มีอยู่บางประเด็น (al-Mu'atig, 1414 : 51-52) และรายชื่อแขนงต่าง ๆ ของกลุ่มอัลมัจอะตะฮิลละฮฺมีดังนี้ (al-Mu'atig, 1414 : 52-76)

1. อัลวาคิลียะฮฺ (الواصلية)
2. อัลอุมรอรียะฮฺ (العمروية)
3. อัลชะฮะลียะฮฺ (الهذلية)
4. อัลนิซอมียะฮฺ (النظامية)
5. อัลตะมะมียะฮฺ (الشمامية)
6. อัลมะอุมะรียะฮฺ (المعمرية)
7. อัลบะชะรียะฮฺ (البشرية)
8. อัลฮิซามียะฮฺ (الهشامية)
9. อัลมัจดาเรียฮฺ (المردارية)
10. อัลญะอฺเฟรียะฮฺ (الجعفرية)
11. อัลอัศวารียะฮฺ (الأسوارية)
12. อัลอัศกาฟียะฮฺ (الأسكافية)
13. อัลคอบฎียะฮฺ วัลหะดีษียะฮฺ (الخطابية والحديثة)
14. อัลมะวีซียะฮฺ (المويسية)
15. อัลศอลิฮียะฮฺ (الصالحية)

16. อัลญาหิฎียะฮฺ (الجاهظية)
17. อัชชะหามียะฮฺ (الشحامية)
18. อัลคิยาฎียะฮฺ (الخياطية)
19. อัลญะนาอียะฮฺ (الجنائية)
20. อัลกะอูบียะฮฺ (الكعبية)
21. อัลบะฮฺชะมียะฮฺ (البهشمية)
22. อัลหิมารียะฮฺ (الحمارية)

2.2.8 อันตรายของการศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลาม

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า การศรัทธาในอิสลามนั้น เป็นตัวชี้วัดว่าการทำงานต่าง ๆ ของบรรดามุสลิมจะเป็นที่ยอมรับต่อพระเจ้าหรือไม่ นั่นขึ้นอยู่กับ การศรัทธา หากเขามีศรัทธาที่ถูกต้อง การงานต่าง ๆ ที่เขาปฏิบัติก็จะเป็นที่ตอบรับ และหากเขามีศรัทธาที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ กิจกรรมต่าง ๆ ของเขาก็จะไม่เป็นที่ตอบรับเช่นเดียวกัน

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงอันตรายของการศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลาม ซึ่งมีอยู่มากมาย แต่ผู้วิจัยจะหยิบยกมาเพียงที่สำคัญ เพื่อชี้ให้เห็นว่าอันตรายของมันนั้นเป็นสิ่งที่สร้างความเสียหายอันใหญ่หลวง เพราะได้ทำให้สังคมมุสลิมแตกออกเป็นเสี่ยง ๆ อันเนื่องมาจากสิ่งดังกล่าว ซึ่งอันตรายของการศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลามนั้นแบ่งออกเป็นหลายด้าน เช่น ด้านอุศูลุดดีน ด้านชะรีอะฮฺ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม (อัคราก) และด้านการปฏิบัติตน เป็นต้น ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

ด้านอุศูลุดดีน

อันตรายที่เกิดจากการศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลามในด้านของอุศูลุดดีนนั้น เป็นด้านที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากด้านนี้เป็นแก่นของศาสนา ซึ่งเปรียบเสมือนบ้านที่ต้องใช้เสาเป็นหลักค้ำประกันเพื่อให้บ้านนั้นดำรงอยู่ หากขาดไปหนึ่งต้น หรือว่าชำรุดก็ตามบ้านหลังนั้นก็มิสามารถดำรงอยู่ได้ เช่นเดียวกับอุศูลุดดีน ซึ่งเป็นความศรัทธามัน หากไม่สมบูรณ์ ความเป็นผู้ศรัทธาก็คือจะไม่เป็นที่สมบูรณ์ไปด้วย และอันตรายในข้อนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวมามากมายข้างต้น เช่น การศรัทธาของพวกเขาจะฮิยะฮฺ การศรัทธาของพวกเขาอัลญาอะบะรียะฮฺ การศรัทธาของพวกเขาอัลเกาะดะรียะฮฺ เป็นต้น ซึ่งการ

ศรัทธาของบรรดากลุ่มต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็นการศรัทธาที่ขัดแย้งกับตัวบทหลักฐานจากอัลกุรอาน และอัลหะดีษของท่านเราะสูล ﷺ ทั้งสิ้น และได้สร้างอันตรายเกิดขึ้นกับบรรดามุสลิมมากมาย เช่น กลุ่มอัลญะมะฮ์ริยะฮ์มีความศรัทธาว่า มนุษย์ไม่มีอิสระในการกระทำ อันเนื่องมาจากอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดทุกสิ่งทุกอย่างมาแล้ว มนุษย์เป็นเพียงหุ่นเชิดเท่านั้น การศรัทธานี้ทำให้บรรดามุสลิมไม่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจการต่าง ๆ เพราะคิดว่าทำไปหากอัลลอฮ์กำหนดไว้แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องทำ และกลุ่มเกาะดะรียะฮ์มีความศรัทธาว่า มนุษย์สามารถกระทำทุกสิ่งได้อย่างเสรี ไม่มีอำนาจใดมาครอบงำ จึงทำให้บรรดามุสลิมปฏิบัติได้ตามใจชอบ ไม่เกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ ﷻ

จากที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าอันตรายที่เกิดจากการศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลามในด้านของอุศูลุดดีนนั้น เป็นอันตรายที่ใหญ่ที่สุด เพราะเป็นกรอบแนวคิดของมนุษย์ ซึ่งหากมีกรอบแนวคิดที่ผิดเพี้ยนไป การปฏิบัติต่าง ๆ ก็ย่อมผิดเพี้ยนตามไปด้วย

ด้านชะรีอะฮ์

ผลกระทบที่เกิดจากการศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลามในด้านของชะรีอะฮ์นั้น คือ ทำให้การตีความตัวบทอายะฮ์อัลกุรอาน และอัลหะดีษผิดเพี้ยนไปจากเดิม อันเนื่องมาจากว่า กลุ่มใดศรัทธาอย่างไร ก็จะตีความตัวบทให้สอดคล้องกับความศรัทธาของตนเอง ซึ่งการตีความที่ผิดเพี้ยนนั้น นำไปสู่การปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเกี่ยวข้องกับข้อบัญญัติต่าง ๆ

ด้านประวัติศาสตร์

ในด้านของประวัติศาสตร์นี่ก็เป็นอีกด้านหนึ่ง ซึ่งได้รับผลกระทบจากการศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลาม กล่าวคือ บรรดาผู้มีความศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลามนั้น พวกนี้จะบิดเบือนประวัติศาสตร์ เพื่อให้พวกพ้องของตนนั้นเป็นฝ่ายที่ถูกต้อง ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มชีอะฮ์ พวกเขาบิดเบือนประวัติศาสตร์อิสลามในหลายด้าน เพื่อให้กลุ่มของพวกเขาเป็นกลุ่มที่ถูกต้องในการสืบทอดตำแหน่งในการเป็นเคาะลีฟะฮ์เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น และอีกหลาย ๆ กลุ่มที่บิดเบือนประวัติศาสตร์ จึงทำให้บรรดาชนรุ่นหลังมีความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ที่บิดเบือน และเข้าใจในอิสลามที่ผิดพลาด

ด้านคุณธรรม จริยธรรม

อีกด้านหนึ่งที่ได้รับผลกระทบก็คือ ด้านคุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งด้านนี้เป็นด้านที่สำคัญเช่นกัน จะเห็นได้จากตัวอย่างในด้านของประวัติศาสตร์ กล่าวคือ พวกเขาเหล่านี้จะบิดเบือน

ประวัติศาสตร์ แสดงว่าในด้านอื่น ๆ เขาก็กลัวที่จะบิดเบือนเช่นกัน ย่อมแสดงให้เห็นว่าคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจของพวกเขาไม่มี จึงทำให้เขากลัวที่จะบิดเบือนได้ทุกสิ่งทุกอย่าง

ด้านการปฏิบัติตน

ด้านสุดท้ายที่จะกล่าวถึง คือ ด้านการปฏิบัติตน ซึ่งในด้านนี้หากย้อนกลับไปดูในด้านของอุศุลุดดีนในตอนต้นจะเห็นได้ชัดว่า การมีการศรัทธาที่ผิดเพี้ยนแล้ว การปฏิบัติก็จะผิดเพี้ยนไปด้วย ดังนั้น จึงจำเป็นที่บรรดามุสลิม ต้องแสวงหาวิชาการที่ถูกต้อง เพื่อจะได้เป็นผู้ที่มีความเชื่อที่ถูกต้อง และการปฏิบัติที่ถูกต้อง

อันตรายต่าง ๆ จากการศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลามที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นมูลเหตุที่ทำให้การปฏิบัติของบรรดามุสลิมผิดเพี้ยนไปจากสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งยังมีอีกมากมายที่ยังมิได้กล่าวไว้ ณ ที่นี้ แต่สิ่งที่กล่าวมา หากนำไปประยุกต์ใช้ก็สามารถที่จะทราบถึงอันตรายของการศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลามเช่นเดียวกัน จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บรรดามุสลิมจะให้ความพิถีพิถันในเรื่องของความศรัทธา เพราะหากว่ามีความศรัทธาที่ไม่ถูกต้องแล้ว ย่อมนำมาซึ่งอันตรายอันใหญ่หลวงในด้านของการปฏิบัติของตนเอง และอาจส่งผลให้บุคคลในครอบครัวและสังคมได้รับไปด้วย

2.3 ประเพณี

2.3.1 ความหมายของประเพณี

2.3.1.1 ความหมายของประเพณีตามหลักภาษาศาสตร์

ประเพณี ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 หมายถึง สิ่งที่นิยมถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี ประเพณีนิยม ประเพณีของสังคมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ตรงกับคำในภาษาอาหรับว่า อัลอูรฟ (العرف) หมายถึง จารีตประเพณี ซึ่งแสดงถึงความหมายสองประการ (อิสมาแอ อาลี, 2535 : 104) คือ

- ก. ความต่อเนื่องและติดต่อกัน (تتابع الشیخ متصلاً ببعضه بعضاً)
- ข. ความเงียบและความสงบทางจิตใจ (السكون والطمأنينة)

2.3.1.2 ความหมายของประเพณีตามหลักวิชาการ

สำหรับคำว่าประเพณี หรือ *อurf* นั้น นักวิชาการอุซูลุศฟิฮฺ¹ ได้ให้คำนิยามไว้มากมาย แต่มีความหมายคล้ายคลึงกัน ซึ่งผู้วิจัยจะขอหยิบยกตัวอย่างที่สำคัญ ดังนี้

Khallaaf (1998 : 85) ได้ให้คำนิยามของประเพณีว่า คือสิ่งที่เป็นที่รู้จักกันในหมู่ของมนุษย์อย่างแพร่หลาย ซึ่งอาจมีในทุกประเทศหรือบางประเทศเท่านั้น ทั้งที่เป็นคำพูดและการกระทำ”

‘Adil Abd al-Qadir (1997 : 98) ให้คำนิยามว่าเป็นพฤติกรรมที่ทำการเป็นประจำในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการพูด การกระทำ หรือการงดกระทำ

al-Bugha (1993 : 242) และ (Quating Abu Sunnah, n.d. : 8) ได้กล่าวว่า อันนะสะฟีฮฺ ได้ให้คำนิยามของประเพณีว่า สิ่งที่มีอยู่และเห็นชอบกันในจิตสำนึกของมนุษย์หลาย ๆ คน จึงร่วมใจกันกระทำขึ้น และเป็นที่ยอมรับกันโดยสัญชาติญาณอันเที่ยงตรง

al-Zarqa’ (1968 : 2/840) ได้ให้คำนิยามของประเพณีว่า เป็นความเคยชินของคนส่วนใหญ่ในสังคมหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการกระทำ

สมบูรณ แก่นตะเคียน (2519 : 23) ให้คำนิยามว่า “ประเพณี คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่กลุ่มคน ชนสังคมหนึ่งได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา แบบแผนดังกล่าว กลุ่มชนในสังคมถือว่า เป็นสิ่งที่นำความพอใจและความเป็นระเบียบมาสู่สังคมของตน จึงได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประเพณีสืบต่อ”

ดังนั้น จากคำนิยามข้างต้น ประเพณี หรือ *อurf* หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในหมู่มนุษย์อย่างแพร่หลาย โดยการยอมรับของสัญชาติญาณอันเที่ยงตรง ซึ่งอาจจะทั้งที่เป็นคำพูดและการกระทำก็ตาม และมีการสืบต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง

¹ วิชาที่ว่าด้วยหลักการและกฎเกณฑ์ที่มีนุญอะฮ์ดิหฺหรือผู้วิเคราะห์วินัยกฎหมายอิสลามใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบัญญัติต่าง ๆ ทั้งที่มีตัวบทจากอัลกุรอานและกัลหะดีษ และที่ไม่มีตัวบทจากทั้งสอง (Ibn Muhammad, 1415 : 15 ; อิศมาเอ อาลี, 2535 : คำนำ)

2.3.2 ที่มาของประเพณี

การกระทำของมนุษย์ที่ทำโดยสมัครใจนั้นย่อมมีสาเหตุ บางทีอาจเป็นสาเหตุภายใน เช่น เชื่อว่าทำแล้วได้ประโยชน์หรืออาจเป็นสาเหตุจากภายนอก เช่น การตอบโต้เพื่อเป็นการแก้แค้นและการเจียบอันเกิดจากความละอาย

ประเพณีที่แพร่หลายในประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้นจะเกิดจากสาเหตุและวิธีที่แตกต่างกัน แต่ส่วนมากจะเกิดเพราะความจำเป็น คือมีสภาพที่ทำให้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีการกระทำซ้ำกันแพร่หลาย ความจำเป็นนั้นจะแตกต่างกันตามสภาพของธรรมชาติ ระบบของสังคมและลัทธิความเชื่อ เป็นต้น อย่างไรก็ตามอาจมีประเพณีบางอย่างที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษในอดีตซึ่งไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดในการนำมาใช้

จารีตประเพณีมีอิทธิพลมากต่อชีวิตของมนุษย์ และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จนถือได้ว่าเป็นนิสัยลำดับที่สองของมนุษย์ นักกฎหมายอิสลามได้กล่าวไว้ว่า “การที่จะถอนประเพณีออกจากมนุษย์นั้นจะทำให้เกิดความยากลำบากอย่างใหญ่หลวง” (อิสมาแอ อาลี, 2535 : 105)

ดังนั้น บรรดาเราะสูลและผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมจึงประสบความยากลำบากในการลบล้างหรือเปลี่ยนแปลงประเพณีต่าง ๆ ที่ไม่คิงาม บางครั้งจึงจำเป็นต้องใช้ความรุนแรงหรือใช้วิธีแบบค่อยเป็นค่อยไป ท่านหญิงอาอิชะฮฺ رضي الله عنها ได้กล่าวถึงนโยบายของอิสลามในเรื่องนี้ว่า

((إنما نزل أول ما نزل من القرآن سورة من المفصل فيها ذكر الجنة والنار، حتى إذا تاب الناس إلى الإسلام نزل الحلال والحرام، ولو نزل أول شيع : لا تشربوا الخمر ولا تنزوا، لقالوا : لا ندع الخمر ولا الزنا أبداً))¹

ความว่า “ความจริงแรก ๆ ที่อัลกุรอานประทานลงมานั้น ในส่วนที่เป็นสุเราะฮ์ มุหิศศอล (สุเราะฮ์ที่สั้น ๆ) เป็นสุเราะฮ์กล่าวถึงสวรรค์และนรกจนประชาชนเข้าไปสู่อิสลามจึงได้ประทานเรื่องหะลาลและหะรอม หากประทานแรกเริ่มว่า “พวกเจ้าจงอย่า

¹ หะดีษบันทึกโดยBukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 4609

ดื่มเหล้า และอย่าผิดประเวณี” พวกเขา ก็จะกล่าวว่า “เราจะไม่ละทิ้งเหล้าและการผิดประเวณีอย่างเด็ดขาด”

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเพณีบางอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ใช้ได้ บางอย่างเป็นประเพณีที่ไม่ดีใช้ไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะได้มีการประพฤติปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานแล้วก็ตาม (อิสมาแอ อาลี, 2535 : 105-106)

2.3.3 ประเภทของประเพณี

ประเพณี (อูรฟ) นั้นแบ่งออกเป็นหลายประเภท ซึ่ง อิสมาแอ อาลี (2535: 107-108) ได้แบ่งประเพณีออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเพณีที่พิจารณาทางด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ประเพณีที่เป็นคำพูด

ประเพณีที่เป็นคำพูด คือ คำพูดที่แพร่หลายในหมู่มวลชนเพื่อแสดงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อใช้คำนั้นก็เข้าใจความหมายของคำนั้นทันทีว่า คือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แม้ว่าจะไม่ตรงกับความหมายเดิมของคำนั้นก็ตาม เช่นคำว่า ไม่มีสตางค์ ซึ่งหมายความว่าไม่มีเงิน และคำว่าเนื้อ ซึ่งหมายถึงเนื้อสัตว์ นอกเหนือจากปลา เป็นต้น

1.2 ประเพณีที่เป็นการกระทำ

ประเพณีที่เป็นการกระทำ คือ ความเคยชินในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การหยุดทำงานหนึ่งหรือสองวันในหนึ่งสัปดาห์ และในการซื้อวัสดุก่อสร้างเป็นจำนวนมาก ผู้ขายต้องส่งสินค้าถึงสถานที่ก่อสร้างของผู้ซื้อ เป็นต้น

2. ประเพณีที่พิจารณาทางด้านลักษณะ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1. ประเพณีทั่วไปที่แพร่หลายในทุกหนทุกแห่ง

ประเพณีทั่วไป คือ ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันในทุกหนแห่งและทุกยุคทุกสมัย เช่น การจ้างทำของ การเข้าห้องน้ำโดยกำหนดค่าเช่าที่แน่นอน แต่มิได้กำหนดระยะเวลาและปริมาณน้ำที่ใช้ เป็นต้น

2.2. ประเพณีเฉพาะของกลุ่มชนหรือที่แห่งหนึ่งแห่งใด

ประเพณีเฉพาะ คือ ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ณ แห่งใดแห่งหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรืออาชีพใดอาชีพหนึ่งซึ่งมีมากมาย และจะมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

3. ประเพณีหากพิจารณาทางด้านกฎหมายอิสลาม ก็จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1. ประเพณีที่ใช้ได้

ประเพณีที่ใช้ได้ คือ จาริตประเพณีที่ถือปฏิบัติกันโดยไม่ขัดกับตัวบทของกฎหมาย และไม่ทำให้เสียผลประโยชน์หรือได้มาซึ่งผลเสีย

3.2. ประเพณีที่ใช้ไม่ได้

ประเพณีที่ใช้ไม่ได้ คือ จาริตประเพณีที่ถือปฏิบัติกันที่ขัดกับตัวบทของกฎหมาย หรือทำให้เสียผลประโยชน์หรือได้มาซึ่งความเสียหาย เช่น ประเพณีที่ยอมรับกันในเรื่องของการกู้ยืมที่มีดอกเบี้ย เป็นต้น

2.3.4 เงื่อนไขของการปฏิบัติตามประเพณี

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาในสังคม ถือเป็นสิ่งที่อนุญาตในทัศนะของอิสลามดังที่ปรากฏในหลักการของอิสลามคือ อัลฮาดาด มุฮักกะมาต แต่มิใช่ทุกประเพณีจะสามารถปฏิบัติได้ อิสลามจึงได้วางกฎเกณฑ์ไว้เพื่อให้การปฏิบัติตามประเพณีนั้นถูกต้องตามหลักการของอิสลาม เงื่อนไขดังกล่าวมีดังต่อไปนี้ (Sha'ban Muhammad, 1997 : 2/289)

1. ต้องเป็นประเพณีที่ไม่ขัดกับตัวบท หรือหลักการของกฎหมายอิสลาม ซึ่งหากมีหลักฐานปรากฏว่าจาริตประเพณีนั้นขัดกับตัวบทแล้ว เรียกจาริตประเพณีนั้นว่า “อัลอูรฟุอัลฟาสิด”¹ จะนำมาใช้เป็นที่มาของกฎหมาย หรือจะนำมาใช้เป็นเหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติไม่ได้
2. ต้องเป็นประเพณีที่ถูกรับและใช้กันโดยทั่วไปหรือจากผู้คนส่วนใหญ่ ดังนั้นหากมีจำนวนผู้ใช้และผู้ปฏิเสธเท่าเทียมกัน ก็จะนำมาใช้เป็นเหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติไม่ได้
3. ต้องเป็นประเพณีที่ยังนิยมใช้กันอยู่ ในระหว่างที่ต้องการนำมาใช้เป็นเกณฑ์ ดังนั้นประเพณีที่เคยนิยมในอดีตแต่เลิกใช้ไปแล้ว หรือที่คาดว่าจะเกิดและนิยมใช้กันในอนาคตก็จะนำมาใช้เป็นเหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติไม่ได้

¹ เป็นคำที่ทับศัพท์มาจากภาษาอาหรับคำว่า (العرف الفاسد) มีความหมายว่า จาริตประเพณีที่ใช้เป็นที่มาของกฎหมายไม่ได้

4. ต้องเป็นประเพณีที่ไม่มีคำยืนยันจากผู้ใ้ว่ามีเจตนาเป็นอย่างอื่นที่ผิดไปจากประเพณีดังกล่าว ดังนั้นหากมีการยืนยันเช่นนั้นก็จะมผลตามคำยืนยันนั้น ๆ จะนำมาใช้เป็นเหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติไม่ได้

จากดังกล่าว ทำให้ทราบได้ว่า ประเพณีทุกอย่างสามารถถือปฏิบัติได้แต่ต้องอยู่ในเงื่อนไข 4 ประการดังที่กล่าวมา หากมีได้อยู่ในเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ประเพณีดังกล่าวนั้นก็ไม่สามารถจะถือปฏิบัติได้เป็นอันขาด

2.4. ประเพณีในการทำบุญ

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า การปฏิบัติต่าง ๆ หรือการประกอบอะมัลในอิสลามนั้น จำเป็นที่จะต้องมิตบัญญัติมาจากอัลลอฮฺ ﷻ และแบบฉบับของท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ การทำบุญจัดเป็นอิบาดะฮฺประเภทหนึ่งที่จะทำให้บ่าวใกล้ชิดกับพระเจ้า เป็นสิ่งที่บ่าวแสดงออกต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของถึงการพลักดีต่อพระองค์ และมีความประสงค์ที่จะเป็นผู้ที่ได้รับความโปรดปรานจากพระองค์ อย่างไรก็ตามทุกสิ่งทุกอย่างนั้นย่อมมีกฎระเบียบ เช่นเดียวกันอิบาดะฮฺก็ย่อมมีกฎระเบียบที่ผู้ปฏิบัติจะต้องทำตามกฎข้อบังคับนั้น หากมีปฏิบัติตามการปฏิบัติของเขานั้นก็ย่อมไม่เป็นที่ยอมรับต่อผู้ที่ออกกฎระเบียบก็คืออัลลอฮฺ ﷻ นั่นเอง ในที่นี้จะกล่าวถึงเงื่อนไขของการทำบุญและการปฏิบัติอะมัลทุกชนิดว่าจะถูกยอมรับด้วยเงื่อนไขดังนี้

2.4.1 เงื่อนไขของการทำบุญ (การตอบรับอิบาดะฮฺ)

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การทำบุญนั้นถือเป็นอิบาดะฮฺประเภทหนึ่งที่มนุษย์กระทำขึ้นเพื่อเป็นการภักดีและสร้างความใกล้ชิดต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ แต่มิใช่ว่าการทำบุญทุกอย่างนั้นจะถือเป็นอิบาดะฮฺ หากแต่ต้องมีเงื่อนไขในการปฏิบัติ สิ่งใดจะเป็นที่ตอบรับและไม่เป็นที่ตอบรับจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งเงื่อนไขในการทำอิบาดะฮฺที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงตอบรับมี 2 ประการด้วยกัน (al-Ghamidi, 1994 : 1/34 ; al-Uthaimin, 1993 : 64) คือ

ประการที่ 1. มีความบริสุทธิ์ใจ

ประการที่ 2. ถูกต้องตามบทบัญญัติ

ประการที่ 1. มีความบริสุทธิ์ใจ

เงื่อนไขประการแรกที่อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงรับการปฏิบัติอิบาดะฮ์นั้น คือ จะต้องมีความบริสุทธิ์ใจ ซึ่งประการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการตั้งเจตนา และความต้องการต่าง ๆ จุดมุ่งหมายของข้อนี้คือการตั้งเจตนาอย่างแน่วแน่ในการภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น (Ibn al-Qayyim, 1392 : 2/91) จะนำสิ่งอื่นมาเป็นภาคีกับพระองค์มิได้ และจำเป็นจะต้องมีความบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์ เพื่อให้กระจำงฆ์ผู้วิญญูจะอธิบายโดยการนำหลักฐานต่าง ๆ จากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และทัศนะของบรรดาสะลัฟอัสศอและสุตามลำดับดังนี้

หลักฐานจากอายะฮ์อัลกุรอาน

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۗ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ

الْحَالِصُ﴾ (سورة الزمر الآية : 2-3)

ความว่า “แท้จริงเราได้ประทานคัมภีร์มายังเจ้าด้วยสัจธรรม ดังนั้นเจ้าจงเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺโดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจในศาสนาต่อพระองค์ (2) พึงทราบเถิด การอิบาดะฮ์โดยบริสุทธิ์ใจนั้นเป็นของอัลลอฮฺองค์เดียว...” (ดูเราะฮ์อัสซุมัร อายะฮ์ที่ 2-3)

Ibn Kathir¹ (1983 : 6/78) ได้บรรยายอธิบายอายะฮ์นี้ว่า “อัลลอฮฺ ﷻ จะไม่ทรงรับกิจการใด ๆ เว้นแต่เสียว่าผู้ที่ปฏิบัติมันจะต้องมีความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮฺ ﷻ เพียงพระองค์เท่านั้น ไม่มีสิ่งใด เป็นภาคีสำหรับพระองค์”

¹ อิบนุกะษีร์ มีชื่อเต็มว่า อิศมาอิล อิบนุ อุมัร อิบนุ กะษีร์ อิบนุ คัรฺ อัลกุรชีย์ อัคคิมัซกีเย์ อะบุลฟิคาฎ เขาเป็นนักท่องจำอัลกุรอาน นักประวัติศาสตร์ นักนิติศาสตร์ นักบรรยายอธิบายอัลกุรอาน เกิดในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 701 เป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ตั้งแต่ยังเยาว์วัย และได้แต่งตำราไว้มากมาย ประชาชนได้คัดลอกตำราของเขาในขณะที่เขายังมีชีวิตอยู่ เสียชีวิตที่ดามัสกัสในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 774 (Ibn al-'Imad al-Hanbali, n.d. : 6/231 ; Ibn Kathir, 1966 : 14/31, 46 ; al-Zinkli, n.d. : 1/320)

และอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสอีกว่า

﴿قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿١١﴾ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٢﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ﴿١٤﴾﴾ (سورة الزمر الآية : 14-11)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แท้จริงฉันได้ถูกบัญชาให้เคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจในศาสนาต่อพระองค์ (11) และฉันได้ถูกบัญชาให้ฉันเป็นคนแรกของปวงชนผู้มอบน้อม (12) จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แท้จริงฉันกลัวการลงโทษแห่งวันอันยิ่งใหญ่ หากฉันฝ่าฝืนพระเจ้าของฉัน (13) จงกล่าวเถิด เฉพาะอัลลอฮฺเท่านั้นที่ฉันเคารพภักดี โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจในศาสนาของฉันต่อพระองค์” (สุเราะฮ์ซุฮรุม์ อายะฮ์ที่ 11-14)

Ibn Kathir (1983 : 3/158) ได้บรรยายอธิบายว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงใช้ให้พวกท่านยืนหยัดในการทำอิบาดะฮ์ในลักษณะดังกล่าว คือปฏิบัติตามบรรดาเราะฮ์ตุลด้วยกับสิ่งที่พวกเขานำมาจากอัลลอฮฺ และด้วยกับสิ่งที่มีในบทบัญญัติด้วยการมีจิตใจที่บริสุทธิ์ในการทำอิบาดะฮ์ เพราะอัลลอฮฺ จะไม่รับกิจการงานใด ๆ เว้นแต่จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขสองประการ กล่าวคือ หนึ่ง จะต้องถูกต้องและสอดคล้องกับบทบัญญัติ และสองจะต้องมีความบริสุทธิ์ใจโดยปราศจากการตั้งภาคี

และอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴿٢٩﴾﴾ (سورة الأعراف الآية : 29)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า พระเจ้าของฉันได้ทรงสั่งให้มีความยุติธรรม และพวกเจ้าจงฉันให้ตรงซึ่งใบหน้าของพวกเจ้า ณ ทุก ๆ มัสยิดและจงวิงวอนต่อพระองค์ในฐานะผู้มอบการอิบาดะฮ์ทั้งหลายแด่พระองค์โดยบริสุทธิ์ใจ เช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงบังเกิดพวกเจ้าแต่แรกนั้น พวกเจ้าจะได้กลับไป” (สุเราะฮ์อัลอะอ์รอฟ อายะฮ์ที่ 29)

และอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ (سورة غافر الآية : 14)

ความว่า “ดังนั้นจงวิงวอนขอต่ออัลลอฮฺ โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจในศาสนาต่อพระองค์ แม้ว่าพวกปฏิเสธศรัทธาจะเกลียดชังก็ตาม” (สุเราะฮฺฆอฟิร อายะฮฺที่ 14)

และอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (سورة غافر الآية : 65)

ความว่า “พระองค์คือผู้ทรงมีชีวิต ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกกราบไหว้โดยเที่ยงแท้) นอกจากพระองค์ ดังนั้นจงวิงวอนขอต่อพระองค์โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจในศาสนาของพระองค์ บรรดาการสรรเสริญนั้นเป็นของอัลลอฮฺ พระเจ้าแห่งสากลโลก” (สุเราะฮฺฆอฟิร อายะฮฺที่ 65)

และอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (سورة الأنعام الآية : 162)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า แท้จริงการละหมาดของฉัน และการอิบาดะฮฺของฉันและการมีชีวิตของฉัน และการตายของฉันนั้นเพื่ออัลลอฮฺผู้เป็นพระเจ้าแห่งสากลโลกเท่านั้น” (สุเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 162)

และอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ (سورة النساء بعض من الآية : 125)

ความว่า “และผู้ใดเล่าจะมีศาสนาดียิ่งไปกว่าผู้ที่มอบใบหน้าของเขาให้แก่อัลลอฮฺ และขณะเดียวกันเขาก็เป็นผู้กระทำดี...” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 125 สุเราะฮฺอันนิซาอ)

Ibn al-Qayyim (1392 : 2/90) อรรถาธิบายว่า “ดั่งนั้นอิสลาม คือ การมีเจตนาที่บริสุทธิ์และปฏิบัติกิจการต่าง ๆ เพื่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียว”

และอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ ۚ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ ۚ أَحَدًا ۝﴾ (سورة الكهف الآية : 110)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แท้จริง ฉันเป็นเพียงสามัญชนคนหนึ่งซึ่งพวกท่านมีวะฮีย์แก่ฉันว่า แท้จริง พระเจ้าของพวกท่านนั้นคือพระเจ้าขององค์เดียว ดั่งนั้น ผู้ใดหวังที่จะพบพระผู้เป็นเจ้าของเขา ก็ให้เขาประกอบกิจการงานที่ดีและอย่าตั้งผู้ใดเป็นภาคีในการเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของเขาเลย” (สุเราะฮ์อัลกะฮฟี อายะฮ์ที่ 110)

Ibn Kathir (1983 : 4/432) ได้ อรรถาธิบายอายะฮ์นี้ว่า และสองประการนี้คือเงื่อนไขในการตอบรับกิจการต่าง ๆ คือ หนึ่งจำเป็นต้องมีความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ และสองจะต้องถูกต้องตามบทบัญญัติของท่านเราะสูล”

บรรดาอายะฮ์ต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมาข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีความบริสุทธิ์ใจเท่านั้น การที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวเน้นย้ำในเรื่องดังกล่าวหลายครั้งในอัลกุรอาน แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างมาก และจะสังเกตได้ว่าเมื่อใดที่พระองค์ทรงพูดถึงเรื่องนี้ พระองค์จะกล่าวเกี่ยวกับการมิให้นำสิ่งใดมาเป็นภาคีกับพระองค์ด้วยเสมอ

หลักฐานจากอัลหะดีษ

ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการตั้งเจตนาว่า

((إنما الأعمال بالنيات، وإنما لكل امرئ ما نوى، فمن كانت هجرته إلى الله ورسوله فهجرته إلى الله ورسوله، ومن كانت هجرته لدنيا يصيبها أو امرأة ينكحها، فهجرته إلى ما هاجر إليه))¹

¹ หะดีษบันทึกโดย al-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 1, 52, 6439, 4682 ; Muslim, 1972 หะดีษหมายเลข 3530 และ Abudawud, 1986 หะดีษหมายเลข 1882

ความว่า “แท้จริงทุก ๆ กิจกรรมงานทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับที่ตั้งเจตนา และแท้จริงสำหรับทุกคนนั้นคือสิ่งที่เขาได้มีเจตนาไว้ ดังนั้น ผู้ใดซึ่งการอพยพของเขามีเจตนาเพื่อผู้อัลลอฮ์และเราะฮ์สูลของพระองค์ ดังนั้น การอพยพของเขานั้นไปสู่ผู้อัลลอฮ์ และเราะฮ์สูลของพระองค์ และผู้ใดซึ่งการอพยพของเขาเพื่อโลกดุนยา หรือเพื่อผู้หญิงที่เขาจะแต่งงานด้วย ดังนั้นการอพยพของเขานั้นไปสู่สิ่งที่เขาดังเป้าหมายไว้”

และท่านเราะฮ์สูล ﷺ ได้กล่าวในหะดีษอีกบทหนึ่งว่า

((ثلاث لا يغفل عنهم قلب مسلم : إخلاص العمل لله، ومناصحة ولاة الأمر، ولزوم جماعة المسلمين...))¹

ความว่า “สามประการนี้จะไม่ทำให้หัวใจของมุสลิมหวนไหว คือ มีความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติกิจการต่าง ๆ เพื่ออัลลอฮ์ ตักเตือนผู้นำ และการอยู่ร่วมกับอะฮ์มะมะฮ์มุสลิม...”

และในหะดีษกุดซีย์² อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

((أنا أغنى الشركاء عن الشرك، من عمل عملاً أشرك فيه غيري، فهو للذي أشرك به وأنا منه بريء))³

ความว่า “ฉันเป็นผู้ที่เหนือกว่าในบรรดาผู้ที่พวกเขาตั้งภาคีทั้งหลาย บุคคลใดก็ตามที่เขปฏิบัติกิจการต่าง ๆ โดยตั้งภาคีพร้อมกับฉัน ดังนั้นสิ่งดังกล่าวก็เพื่อสิ่งที่เขาดังภาคี และฉันไม่เกี่ยวข้องจากสิ่งที่พวกเขาตั้งภาคี”

และหะดีษอีกบทหนึ่งท่านเราะฮ์สูล ﷺ ถูกถามเกี่ยวกับผลตอบแทนของผู้ที่ออกรบโดยมีเจตนาเพื่อหวังผลตอบแทนและให้ผู้คนกล่าวถึงเขาว่า

¹ เป็นส่วนหนึ่งของหะดีษที่บันทึกโดยIbn Majah, 1975 หะดีษหมายเลข 226, 3047 ; al-Darimi หะดีษหมายเลข 229, 230, 231, 232 และ Ahmad, 1980 หะดีษหมายเลข 16138, 16153, 20608 หะดีษคอหิยะห์ (สำนวนที่อ้างเป็นของIbn Majah)

² หะดีษกุดซีย์คือหะดีษที่ท่านนบีภาคพิงถึงอัลลอฮ์ ﷻ โดยระบุว่า อัลลอฮ์ทรงเป็นผู้ดำรัส (ดูอัญญาฮาน : ตัยสิรอัลมุศญาอะละฮ์ หน้า 20)

³ หะดีษบันทึกโดยMuslim, 1972 หะดีษหมายเลข 5300

جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال : أرأيت رجلا غزا يلتمس الأجر والذكر ما له ؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((لا شيء)) . ثم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((إن الله لا يقبل إلا ما كان خالصا وابتغي به وجهه))¹

ความว่า “มีชายคนหนึ่งมาหาท่านนบี ﷺ โดยเขากล่าวว่า ท่านมีความเห็นอย่างไร หากชายคนหนึ่งออกรบเพื่อหวังผลตอบแทนและให้บุคคลอื่นกล่าวถึงเขา ? ท่านเราะสูล ﷺ ก็กล่าวตอบเขาว่า “ไม่มีอะไรเลย” หลังจากนั้นท่านเราะสูล ﷺ ก็กล่าวอีกว่า “แท้จริง อัลลอฮ์จะไม่ทรงรับกิจการใด ๆ เว้นแต่เสียว่ากิจการนั้นจะต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ และทำเพื่อพระองค์เท่านั้น”

และหะดีษอีกบทหนึ่งก็กล่าวไว้เกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่ทำงานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้คนสรรเสริญดังที่ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า

((إن أول الناس يقض عليه يوم القيامة رجل استشهد فأتي به فعرفه نعمته فعرفها فقال فما عملت فيها قال قاتلت فيك حتى استشهدت قال كذبت ولكنك قاتلت لأن يقال جري فقد قيل ثم أمر به فحب على وجهه حتى ألقى في النار ورجل تعلم العلم وعلمه وقرأ القرآن فأتي به فعرفه نعمه فعرفها قال فما عملت فيها قال : تعلمت العلم وعلمته وقرأت فيك القرآن، قال : كذبت ولكنك تعلمت العلم ليقال إنك عالم وقرأت القرآن ليقال هو قارئ فقد قيل ثم أمر به فحب على وجهه حتى ألقى في النار ورجل وسع الله عليه وأعطاه من أصناف المال كله فأتى به فعرفه نعمه فعرفها قال : فما عملت فيها قال ما تركت من سبيل تحب أن ينفق فيها إلا انفق فيها لك قال : كذبت ولكنك فعلت ليقال هو جواد فقد قيل ثم أمر به فحب به على وجهه ثم ألقى في النار))²

ความว่า “แท้จริง ในวันกิยามะฮ์ มีบุคคลโดยเฉพาจำนวนหนึ่งที่ถูกเรียกไปสอบสวนก่อนเพื่อนคือ “บุคคลผู้ตายชะฮีด (ตายในสนามรบเพื่อศาสนาของอัลลอฮ์) คนหนึ่งก็เลยเขาได้ไปพร้อมกับแนะนำนิอัมดแก่เขา พระองค์อัลลอฮ์ทรงถามว่า “เราไม่ได้

¹ หะดีษบันทึกโดย al-Nasa'i, 1964 หะดีษหมายเลข 3089 al-Albani กล่าวว่า หะดีษศอหีษะห์ (ศอหีษะห์อิบนุมาญะฮะฮ์ 2/138)

² หะดีษรายงานโดย Muslim, 1972 หะดีษหมายเลข 1905 ; al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 2948 ; al-Nasa'i, 1964 หะดีษหมายเลข 3138 และ Ahmad, 1980 หะดีษหมายเลข 8078

โปรดประทานความโปรดปราน (เนียะอุมะฮฺ) ต่าง ๆ เหล่านี้แก่เจ้าหรือหรือ? เขาก็ยอมรับทุกอย่าง แล้วพระองค์ก็ทรงซักถามต่อไปอีกว่า “แล้วเจ้าได้รำลึกถึงพระคุณในความโปรดปรานต่าง ๆ ของเรานั้นอย่างไร ? เขาตอบว่า “ฉันได้ทำสงครามเพื่อศาสนาของพระองค์ จนฉันก็ได้สิ้นชีวิตเป็นชะฮีด (ในสงครามนั้น)” พระองค์อัลลอฮฺทรงดำรัสว่า “เจ้าโกหก เจ้าออกทำสงครามนั้นก็ด้วยความตั้งใจเพื่อให้ผู้คนเรียกเจ้าว่าเจ้าเป็นนักรบ (ที่กล้าหาญ)” แล้วเขาถูกจับขังลงไปในนรกขณะนั้น ต่อมาก็มีการสอบถามบุคคลผู้มีวิชาความรู้ เหมือนดังที่ถามบุคคลก่อนหน้านั้นเช่นกัน แล้วเขาก็ยอมรับทุกอย่าง แล้วถูกซักถามอีกว่า แล้วเจ้ารำลึกถึงพระคุณของเราอย่างไร ? เขาตอบว่า “ฉันได้ศึกษาเล่าเรียนในวิชาศาสนาอิสลามแล้วฉันก็ได้ทำการสั่งสอนมนุษย์เพื่อพระองค์เท่านั้น พระองค์อัลลอฮฺทรงดำรัสว่า เจ้าโกหกเจ้าศึกษาวิชาศาสนาเพื่อให้เขาเรียกเจ้าว่าเป็นอุลามาย (ผู้มีวิชาความรู้) และเจ้าก็อ่านอัลกุรอานเพื่อจะได้ชื่อว่าเป็นกอรียฺ แล้วผู้นั้นก็ถูกจับโยนลงสู่ขุมนรก ต่อมาบุคคลผู้ร่ำรวยคนหนึ่งก็ถูกเรียกไปสอบสวน การซักถามก็เหมือนกับคนก่อน (และในคำถามสุดท้ายเขาตอบว่า) ฉันได้ใช้จ่ายบริจาคทรัพย์สมบัติของฉันเพื่อพระองค์อยู่เป็นเนืองนิตย์ พระองค์อัลลอฮฺทรงดำรัสว่า “เจ้าโกหกเจ้าใช้จ่ายทรัพย์สมบัติของเจ้าเพื่อจะให้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ใจบุญ แล้วเขาก็ถูกโยนลงสู่ขุมนรกเช่นกัน”

หลักฐานจากบรรดาสะลัฟอัสสอและฮฺ

ส่วนทัศนะของบรรดาสะลัฟอัสสอและฮฺในเรื่องของการมีความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติอะมัลนั้นมีมากมาย แต่ผู้วิจัยขอหยิบยกที่สำคัญดังนี้

‘Ali Ibn Abi Talib¹ และ Abdullah Ibn Mas‘ud رضي الله عنه กล่าวว่า “ถ้าพูดจะไร้ประโยชน์หากไม่มีการปฏิบัติ การปฏิบัติจะไร้ประโยชน์หากมิได้พูด ทั้งคำพูดและการปฏิบัติจะไร้ประโยชน์หากมิได้มีการตั้งเจตนา และการตั้งเจตนาจะไร้ประโยชน์หากมิได้สอดคล้องกับสุนนะฮฺ” (Muhammad Ibn al-Husain, 1403 : 131)

¹ อาลี อิบนุ อับดุลฮาลิบ เป็นเคาะลีฟะฮฺคนที่ 4 แห่งรัฐอิสลาม หลังจากที่ท่านอุษมาน อิบนุ อัฟฟานเสียชีวิต และเป็นผู้ที่ได้รับแจ้งข่าวดีว่าเป็นชาวสวรรค์ (มุบาชชิรในฟิลฎันนะฮฺ)

'Ubadah Ibn Samit¹ กล่าวว่า “โลกคุณยาจะมาในวันกียามะฮ์โดยจะกล่าวว่า “จงแยกแยะสิ่งใดที่ทำเพื่ออัลลอฮ์ และจงละทิ้งอันอื่น (ที่ไม่ใช่เพื่ออัลลอฮ์) ทั้งหมดในกองไฟ” (Hinah bin al-Sirri, 1406 : 2/436)

Yahya Ibn Kathir² กล่าวว่า “ท่านทั้งหลายจงเรียนรู้ในเรื่องของการตั้งเจตนา เพราะแท้จริงการตั้งเจตนาเป็นสิ่งที่ทำให้บรรลุลผลจากการปฏิบัติ” (al-Asbighani, 1400 : 3/70)

al-Fadhil Ibn 'Iyadh³ เขาได้อ่านอายะฮ์อัลกุรอานที่ว่า (บางส่วนจากอายะฮ์ที่ 7 สุเราะฮ์ฮุด และสุเราะฮ์ฮัลมุลกุ อายะฮ์ที่ 2) ดังนั้นเขากล่าวว่า “มีความบริสุทธิ์ใจ และถูกต้อง พวกเขาบอกว่า “โอ้ท่านผู้เป็นบิดาของอาลีอะไรก็มีความบริสุทธิ์ใจและถูกต้อง? ท่านพะฎีล อิบน์ อียาฎ กล่าวไว้ว่า “เมื่อปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความบริสุทธิ์ใจแต่ทว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การปฏิบัตินั้นก็จะไม่ถูกตอบรับ และหากปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถูกต้องแต่ทว่าไม่มีความบริสุทธิ์ใจ การปฏิบัตินั้นก็จะมีถูกตอบรับ เช่นกันจนกว่าจะมีทั้งความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้อง ความบริสุทธิ์ใจคือ เมื่อปฏิบัติสิ่งใดก็เพื่ออัลลอฮ์ ﷻ และความถูกต้องคือ เมื่อปฏิบัติสิ่งใดก็ต้องอยู่บนพื้นฐานของสุนนะฮ์”

al-Zubair al-Jami⁴ กล่าวว่า “แท้จริงจะเป็นที่รักยิ่งสำหรับฉันก็คือ การตั้งเจตนาในทุก ๆ เรื่อง ถึงแม้ว่าจะเป็นแค่เรื่องของอาหารก็ตาม...”

หากเราพิจารณาจากอายะฮ์อัลกุรอาน อัสสุนนะฮ์ของท่านเราะซูล และคำกล่าวของบรรดาสะลัฟอัศศอและสุเราะฮ์พบว่า การตั้งเจตนาถือเป็นหัวใจของทุกกิจการ หากเริ่มต้นด้วยการตั้งเจตนาดีแล้ว การงานทุกอย่างก็จะเป็นผลดีไปด้วย

¹ อุบาดะฮ์ อิบน์ สอมิต อิบน์ กอซตุ อิบน์ อัมรอม อัลคอซุรอญีย์ อัลอันศอริย์ เป็นเศาะหาบะฮ์คนหนึ่งในการรวบรวมอัลกุรอานในสมัยของท่าน นบี ﷺ ท่านอุมัยร ได้ส่งเขาไปยังปาเลสไตน์เพื่อทำการสอนอัลกุรอาน และอาศัยอยู่ที่นั่นจนกระทั่งเสียชีวิตที่อิรรมละฮ์ในปีฮิเราะฮ์ศักราชที่ 34 (al-'Asqalani, n.d. : 2/260-261 ; 1325 : 5/111-112 ; al-Dhahabi, 1402 : 2/5-11)

² ยะหยา อิบน์ กะษีร มีชื่อเต็มว่า ยะหยา อิบน์ สอและฮ์ อัลญอฮีย์ อัลอะมานีย์ อะบูนุศร อิบน์ อะบีกะษีร เป็นนักปราชญ์ชาวอะมะฮ์ เป็นดาบีฮ์เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ (صحيح) ในด้านการรายงานหะดีษ เสียชีวิตในปีฮิเราะฮ์ศักราชที่ 129 (Ibn Manie', n.d. : 5/555 ; al-'Asqalani, 1325 : 11/268)

³ อัลพะฎีล อิบน์ อียาฎ มีชื่อเต็มว่า อับดุลลิล อัลพะฎีล อิบน์ อียาฎ อิบน์ มัศดุด อัลญอลิกอนีย์ เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น เป็นนักอิมาน มีความน่าเชื่อถือได้ และเป็นอิมานผู้มีชื่อเสียง เสียชีวิตในปีฮิเราะฮ์ศักราชที่ 187 (al-Asbighani, 1400 : 8/84 ; al-Dhahabi, 1402 : 8/421 ; al-'Asqalani, 1325 : 8/294 ; Ibn Kaikan, n.d. : 4/47)

⁴ อัลญุบัยร อัลญามีย์ มีชื่อเต็มว่า อัลญุบัยร อิบน์ อัลฮาริษ อิบน์ อัลตุลกาอิม อิบน์ อัมร อิบน์ กะอูน อัลญามีย์ เขาเป็นบุคคัลที่เชื่อถือได้ เป็นดาบีฮ์ เสียชีวิตในปีฮิเราะฮ์ศักราชที่ 123 (al-'Asqalani, 1325 : 3/310-311 ; Ibn Hajar, 1395 : 1/257 , al-Dhahabi, 1405 : 1/119)

ประการที่ 2 ถูกต้องตามบทบัญญัติ

เงื่อนไขประการนี้เกี่ยวข้องกับกาปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติของจิตใจหรือที่เรียกว่า การยึดมั่นและการปฏิบัติที่แสดงออกมา ซึ่งทั้งสองนี้รวมอยู่ในอิบาเดฮฺ กล่าวคือ อีมานคือการยอมรับด้วยจิตใจ การกล่าวด้วยวาจาและการแสดงออกด้วยการกระทำ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่มีอยู่ในบทบัญญัติของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ทรงให้ท่านเราะฮฺฎูล ﷺ เป็นผู้นำมาเผยแผ่ให้กับมวลมนุษยชาติ เงื่อนไขประการนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติทั้งจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และคำกล่าวของบรรดาสะลัฟอศศอและฮฺ ซึ่งทั้งหมดนั้นมีเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจะขอนำเสนอที่สำคัญดังนี้

หลักฐานจากอัลกุรอาน

ในส่วนของหลักฐานจากอัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของอัลลอฮฺ ﷻ มีจำนวนมากที่สำคัญมีดังนี้

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْنَاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (سورة الأنعام الآية : 153)

ความว่า “และแท้จริงนี่คือทางของข้าอันเที่ยงตรงพวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิด และอย่าปฏิบัติตามหลาย ๆ ทาง เพราะมันจะทำให้พวกเจ้าแยกออกไปจากทางของพระองค์ นั้นแหละที่พระองค์ได้สั่งเสียมันไว้แก่พวกเจ้า เพื่อว่าพวกเจ้าจะยำเกรง” (ซูเราะฮฺ อัลอันอาม ฮายะฮฺที่ 153)

และอัลลอฮฺ ﷻ ทรงตรัสอีกว่า

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ (سورة المائدة بعض من الآية : 3)

ความว่า “วันนี้ข้าได้ให้สมบรูณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้า และข้าได้ให้ความครบถ้วนแก่พวกเจ้า ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาของพวกเจ้าแล้ว...” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์)

และอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾ (سورة آل عمران بعض من الآية : 31)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า หากพวกท่านรักอัลลอฮ์ ก็จงปฏิบัติตามฉัน อัลลอฮ์ก็จะทรงรักพวกท่าน...” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 31 สุเราะฮ์อาลิอิมรอน)

และอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا﴾ (سورة النساء بعض من الآية : 125)

ความว่า “และผู้ใดเล่าจะมีศาสนาดียิ่งไปกว่าผู้ที่มอบใบหน้าของเขาให้แก่อัลลอฮ์ และขณะเดียวกันเขาก็เป็นผู้กระทำดี และปฏิบัติตามแนวทางของอิบรอฮีมผู้ไม่หาความจริง...” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 125 สุเราะฮ์อันนิซาอ์)

และอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿فَأِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى﴾ (سورة طه بعض من الآية : 123-124)

ความว่า “...บางทีเมื่อมีคำแนะนำ (ฮidayะฮ์) จากข้ามายังพวกเจ้าแล้วผู้ใดปฏิบัติตามคำแนะนำ (ฮidayะฮ์) ของข้า เขาก็จะไม่หลงผิด และจะไม่ได้รับความลำบาก (123) และผู้ใดผินหลังจากการรำลึกถึงข้า แท้จริงสำหรับเขาคือ การมีชีวิตอยู่อย่างคับแค้น และเราจะให้เขาฟื้นคืนชีพในวันกิยามะฮ์ในสภาพของคนที่ตาบอด” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 123-124 สุเราะฮ์ฏอฮา)

และอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي﴾ (سورة الأعراف بعض من الآية : 203)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า แท้จริงฉันจะปฏิบัติตามเฉพาะสิ่งที่ถูกให้เป็น
โองการแก่ฉันจากพระผู้เป็นเจ้าของฉัน...” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 203 สุเราะฮ์
อัลอะอฺรอฟ)

Ibn Kathir (1981 : 3/270) ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ฉันจะไม่ปฏิบัติสิ่งใด เว้นแต่
ทว่าสิ่งนั้นต้องเป็นคำสั่งของอัลลอฮฺ และละเว้นการปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ﴾ (سورة الأنعام الآية :
106)

ความว่า “จงปฏิบัติสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่เจ้าจากพระเจ้าของเจ้าเถิด ไม่มีผู้ใดที่
ควรได้รับการเคารพสักการะใด ๆ นอกจากพระองค์เท่านั้น และเจ้าจงผินหลังให้แก่
บรรดาผู้ให้มีภาคีเถิด” (สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 106)

Ibn Kathir (1981 : 3/78) ได้บรรยายอธิบายอายะฮ์นี้ว่า จงปฏิบัติตามในสิ่งที่ถูก
ประทานลงมาแก่ท่านศาสดา จากพระผู้เป็นเจ้า เพราะสิ่งนั้นเป็นความจริง ไม่มีใครสงสัยใด ๆ

และอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿الْمَصِّ ۝ كَتَبَ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ لِتُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَىٰ
لِلْمُؤْمِنِينَ ۝ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ ۚ قَلِيلًا مَّا
تَذَكَّرُونَ﴾ (سورة الأعراف الآية : 3-1)

ความว่า “อะลิฟ ลาม มีม สอด (1) มีคัมภีร์ฉบับหนึ่ง ซึ่งถูกประทานลงมาแก่เจ้า
ดังนั้นจงอย่าให้ความอึดอัดเนื่องจากคัมภีร์นั้นมีอยู่ในห้วงอกของเจ้า ทั้งนี้ เพื่อเจ้าจะได้ใช้
คัมภีร์นั้นตักเตือน (ผู้คน) และเพื่อเป็นข้อเตือนใจ แก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย (2) พวกเจ้าจง

ปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่พวกเขาจากพระเจ้าของพวกเขาเจ้าเกิด และอย่าปฏิบัติตามบรรดาผู้กุมครองใจ ๆ อื่นจากพระองค์ ส่วนน้อยจากพวกเขาเท่านั้นที่จะรำลึก” (สุเราะฮ์อัลอะฮรอฟ อายะฮ์ที่ 1-3)

จากอายะฮ์ต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมาข้างต้นที่เกี่ยวกับการปฏิบัติที่ถูกต้องตามบทบัญญัติ ซึ่งให้เห็นว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงย้ำไว้มากมายถึงการปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้เท่านั้น และห้ามมิให้ปฏิบัติตามแนวทางอื่นจากอิสลาม เพราะแนวทางที่ไม่ใช่อิสลามนั้น จะนำมาซึ่งความหลงผิด และความหลงผิดนี้เอง จะทำให้การปฏิบัติต่าง ๆ ของเขานั้นไม่เป็นที่ตอบรับจากอัลลอฮ์ ﷻ

หลักฐานจากอัลหะดีษ

ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

((تركت فيكم أمرين لن تضلوا ما تمسكتم بهما : كتاب الله وسنة رسوله))¹

ความว่า “ฉันได้ทิ้งไว้สำหรับพวกท่านสองประการ ซึ่งถ้าพวกท่านยึดมั่นไว้ให้มั่นแล้วท่านจะไม่หลงทาง คือ กิตาบุลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และแบบฉบับเราะฮ์ลุลของพระองค์”

ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ กล่าวคุตบะฮ์ในวันอีด ซึ่งตอนหนึ่งท่านได้กล่าวว่า

((أما بعد، فإن خير الحديث كتاب الله، وخير الهدي هدي محمد، وشر الأمور محدثاتها،

وكل بدعة ضلالة))² و زاد في النسائي ((وكل ضلالة في النار))²

ความว่า “อนึ่ง แท้จริงคำกล่าวที่ประเสริฐที่สุดก็คือ อัลกุรอาน และทางนำที่ดีที่สุดคือทางนำของมุฮัมมัด และการงานต่าง ๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่นั้นเป็นสิ่งที่ชั่วช้า และ

¹ หะดีษบันทึกโดยMalik, 1988 หะดีษหมายเลข 1395 และal-Albani, 1985 หมายเลข 1/66 (หะดีษศอหีษะห์)

² หะดีษบันทึกโดยal-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 6735 ; Muslim, 1972 หะดีษหมายเลข 1435 ; Abudawud, 1986 หะดีษหมายเลข 3991 ; Ibn Majah, 1975 หะดีษหมายเลข 44, 45 ; al-Darimi หะดีษหมายเลข 208 และAhmad, 1980 หะดีษหมายเลข 13815, 13909, 14455 และในสำนวนของal-Nasa'i, 1964 หะดีษหมายเลข 1560 และal-Albani กล่าวในหนังสือมิฆกาฮ์ อัลมะศอบีฮ์ว่า การเพิ่มของอันนะซะฮีย์นั้นศอหีษะห์

ทุก ๆ อุดรนั้นเป็นการหลงผิด” และในสำนวนของนะสาอีย้์เพิ่มคำว่า “และทุก ๆ การหลงผิดนั้นคือการลงนรก”

ท่านเราะฮูล ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับผู้ที่อุดรสิ่งใดขึ้นในศาสนาว่า

¹((من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه، فهو رد))

ความว่า “ผู้ใดประดิษฐ์สิ่งใดสิ่งหนึ่งในกิจการศาสนาของเรา ซึ่งเราไม่ได้สั่งตั้งนั้น สิ่งนั้นถูกผลักไส”

²((من عمل عملا ليس عليه أمرنا فهو رد))

ความว่า “ผู้ใดกระทำการใดกิจการหนึ่ง ซึ่งไม่มีระบุในคำสั่งของเรา ตั้งนั้นกิจการนั้นถูกผลักไส”

ท่านเราะฮูล ﷺ กล่าวเกี่ยวกับผู้ที่แสวงหาแนวทางใหม่อื่นจากอิสลามว่า

³((من رغب عن سنتي فليس مني))

ความว่า “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามแนวทางของฉัน ตั้งนั้นเขาไม่ใช่พวกของฉัน”

ท่านเราะฮูล ﷺ ได้กำชับประชาชาติ (อุมมะฮฺ) ของท่านในเรื่องที่เกี่ยวกับการไม่อนุญาตให้เพิ่มกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาหลังจากที่ท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว โดยท่านกล่าวว่า

⁴((لقد تركتكم على مثل البيضاء، ليلها كنهارها لا يزيغ بعدي عنها إلا هالك))

¹ หะดีษบันทึกโดยal-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 2499 ; Muslim, 1972 หะดีษหมายเลข 3242 ; Abudawud, 1986 หะดีษหมายเลข 3990 และAhmad, 1980 หะดีษหมายเลข 24840, 25124

² หะดีษบันทึกโดยMuslim, 1972 หะดีษหมายเลข 3243

³ เป็นส่วนหนึ่งของหะดีษบันทึกโดยal-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 4675 ; Muslim, 1972 หะดีษหมายเลข 2487 ; al-Nasa'i, 1964 หะดีษหมายเลข 3165 ; al-Darimi หะดีษหมายเลข 2075 และAhmad, 1980 หะดีษหมายเลข 6188, 13045, 13230, 13534, 22376 (สำนวนที่อ้างถึงในของal-Bukhary)

⁴ หะดีษบันทึกโดยIbn Majah, 1975 หะดีษหมายเลข 5 ; และบันทึกโดยAhmad, 1980 หะดีษหมายเลข 16519 (สำนวนที่อ้างถึงในของIbn Majah)

ความว่า “แท้จริงฉันได้ทิ้งพวกท่านไว้กับเสมือนแสงสว่าง ซึ่งกลางคืนของมันนั้น เหมือนกับกลางวัน จะไม่มีใครเบี่ยงเบนมันหลังจากที่ฉันเสียชีวิต เว้นแต่ผู้ที่พินาศ”

จากบรรดาหะดีษต่าง ๆ ข้างต้นชี้ให้เห็นว่าท่านเราะสุล ﷺ ได้ให้ความสำคัญกับบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ท่านเป็นผู้ที่นำมาเผยแผ่ให้กับมวลมนุษยชาติ ซึ่งเป็นแบบฉบับอันสูงส่งยิ่ง อันเป็นแนวทางสำหรับมุสลิมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยที่ท่านกำชับให้มุสลิมนั้นยึดให้มั่นกับสองสิ่งคือ อัลกุรอาน และอัศสุนนะฮ์หรือแบบฉบับของท่านศาสดา ﷺ โดยที่ในสำนวนของหะดีษนั้นใช้คำว่า กัดมั่นด้วยฟันกราม ก็แสดงว่าจะต้องยึดมั่นอย่างแน่วแน่จะโลเลมิได้

ท่านเราะสุล ﷺ ยังชี้ให้เห็นว่าคำพูดที่ดีที่สุดไม่มีคำพูดใดจะสัจจริงยิ่งไปกว่าคำกล่าวของอัลลอฮ์ ﷻ นั่นก็คือ อัลกุรอาน และทางนำที่ดีที่สุดก็คือทางนำของท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นเราะสุลของอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นจำเป็นที่มุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จะแสวงหาทางนำอื่นจากนี้มิได้ และห้ามมิให้ผู้ใดดูครีสิ่งใดขึ้นในศาสนาหลังจากที่ท่านศาสดาเสียชีวิตไปแล้ว เพราะในหลักการแล้วถือว่าการดูครีนั้นเป็นสิ่งที่ชั่วช้า ซึ่งสิ่งที่ชั่วช้านั้นจะนำมาซึ่งความหลงผิด และความหลงผิดนี้เองที่จะนำพาไปสู่หนทางที่จะทำให้ตกอยู่ในนรกของอัลลอฮ์ ﷻ

หลักฐานจากบรรดาสะลัฟอัครและสุ

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าคำกล่าวของบรรดาสะลัฟนั้นมีมากมาย ซึ่งผู้วิจัยขอหยิบยกมาเพียงที่สำคัญดังนี้

Abu Bakr al-Siddiq¹ ﷺ ท่านได้กล่าวบนมินบَّر หลังจากที่ยุบรดาญมุสลิมินได้มาให้สัตยาบันกับท่านว่า “อนึ่ง อัลลอฮ์ทรงเลือกสำหรับเราะสุลของพระองค์ ﷻ ซึ่ง ณ ที่เขา ก็สำหรับพวกท่าน และสิ่งนั้นคือกิตาบุลลอฮ์ (อัลกุรอาน) ที่อัลลอฮ์ทรงให้มั่นเป็นทางนำสำหรับเราะสุลของพวกท่าน ดังนั้นจงยึดมั่นและท่านจะได้รับทางนำ เพราะแท้จริงอัลลอฮ์ทรงให้ทางนำด้วยกับอัลกุรอานกับเราะสุลของพระองค์”²

¹ ออบูบักร์ อัศชิดคิก ผู้ซึ่งเป็นผู้ปกครองหรือเคาลีฟะฮ์ในรัฐอิสลามคนแรกหลังจากที่ท่านศาสดาเสียชีวิต และเป็นหนึ่งใน 10 ท่านที่ได้รับแจ้งข่าวดีว่าจะได้เข้าสวรรค์ เสียชีวิตในปีใดจระฮุศักรราชที่ 13 ศพของท่านฝังอยู่เคียงข้างท่านเราะสุล ﷺ

² หะดีษบันทึกโดย al-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 6727

Abdullah Ibn Mas'ud¹ رضي الله عنه กล่าวว่า “แท้จริงเราเป็นผู้ปฏิบัติตาม มิใช่เป็นผู้ริเริ่ม และเราเป็นผู้ตามเราจะไม่อุทรี และเราจะไม่เป็นผู้ที่หลงทางจากสิ่งที่เรายึดมั่นด้วยกับคำสั่งนี้” (al-Lalaka'iy, n.d. : 1/86)

Abu al-Aliyah² กล่าวว่า “พวกท่านจงเรียนรู้เกี่ยวกับอิสลาม เมื่อพวกท่านเรียนรู้มันก็จะอย่างแสวงหาแนวทางอื่นนอกจากมัน และสำหรับพวกท่านคือแนวทางอันเที่ยงตรง ดังนั้นแท้จริงมันคืออิสลาม พวกท่านอย่าได้หันเหออกจากอิสลามคือไปทางซ้ายที่ขวาที และสำหรับพวกท่านคือแนวทางของนบีของพวกท่านและสาวกของท่าน และท่านจงเกรงกลัวการปฏิบัติตามอารมณ์ ซึ่งมันจะเผชิญหน้าระหว่างมนุษย์ด้วยกันกับการเป็นศัตรูและความเกลียดชัง...” (al-Lalaka'iy, n.d. : 1/56 ; Ibn Waddah, 1402 : 32)

Abdullah Ibn al-'Abbas³ رضي الله عنه กล่าวว่า “ผู้ใดศึกษาอัลกุรอาน และปฏิบัติตามในสิ่งที่มีอยู่ในมัน อัลลอฮ์จะทรงชี้ทางนำสำหรับเขาจากการหลงผิดใน โลกคุณยา และปกป้องเขาให้พ้นจากการลงโทษในวันกิยามะฮ์” (al-Albani, 1399 : 1/67)

Muhammad Ibn Sirin⁴ กล่าวว่า “พวกเขามีความเห็นว่าได้เดินอยู่ในหนทาง ซึ่งเหมือนกับได้ดำเนินอยู่ในแนวทางของสุนนะฮ์” (al-Lalaka'iy, n.d. : 1/67)

'Umar Ibn al-Kattab⁵ رضي الله عنه กล่าวว่า “แท้จริงมนุษย์นั้นชอบโต้แย้งกันด้วยกับอัลกุรอาน ดังนั้นพวกเขาจะรับเอาแต่สุนนะฮ์เนื่องจากชาวสุนนะฮ์มีความรอบรู้ในเรื่องคัมภีร์ของอัลลอฮ์”

¹ อับดุลลอฮ์ อิบน์ มัสอูด มีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ อิบน์ มัสอูด อิบน์ ซอฟีล อิบน์ ทะบิบ เค้าสุฮาลี เป็นเศาะหาบะฮ์ เข้ารับอิสลามเป็นคนที 6 ได้เคยอพยพไปยังเอธิโอเปีย เป็นผู้หนึ่งใน 10 ท่าน ที่ได้รับแจ้งข่าวดีว่าจะได้เข้าสวรรค์ เป็นผู้คอยรับใช้ท่านนบี ﷺ ตลอดชีวิต และเป็นผู้มีความปรารถนาอย่างยิ่งในการอ่านอัลกุรอาน เสียชีวิตที่นครมะดีนะฮ์ ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 32 (Maaba'ah al-Kathulikiyah, 1973 : 13)

² อบูอัลลิยะฮ์ มีชื่อเต็มว่า รอเฟียะฮ์ อิบน์ มะสุรอน อะบูนุ อัลอาลียะฮ์ อีรียาฮีย์ อยู่ทันในสมัยท่านนบี ﷺ เข้ารับอิสลามในวัยหนุ่ม ในช่วงการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อะบูบักร์ มีหลายที่สนาะขัดแย้งกันในเรื่องปีศาจของเขา แต่ที่สนาะส่วนมากมีความเห็นว่าเขาเสียชีวิตในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 90 (al-'Asqalani, 1325 : 4/284-286 ; al-Dhahabi, 1402 : 4/207-213)

³ อับดุลลอฮ์ อิบน์ อับบาซ มีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ อิบน์ อับบาซ อิบน์ อับดุลมุฏฏอฮ์ อิบน์ อับดุลเราะฮ์มาน อัลอัสซีมี เป็นเศาะหาบะฮ์ผู้ทรงเกียรติ เกิดเมื่อปีที่ 3 ก่อนฮิจเราะฮ์ศักราช ณ นครมักกะฮ์ เดิมโตใกล้ริศตันเราะฮ์ رضي الله عنه เป็นนักอรรถาธิบายอัลกุรอานคนสำคัญในยุคแรกของโลก อิสลาม มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์แขนงต่างๆ เช่น ฟิสิกส์ และวรรณคดีอาหรับ เป็นต้น ในบั้นปลายของชีวิตสายตามองไม่เห็น พำนักอยู่ที่เมืองกูฮัฟ และเสียชีวิตที่นั่น ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 61 (al-Zinkli, 1990 : 4/95)

⁴ มุอัมหมัด อับานู สิริน ค็ัย ซัยคุ อัลอิสลาม ออบูบักร์ อัลอันศอรีย์ ทาตของอนัส อิบน์ มาลิก เป็นผู้รับใช้ท่านศาสดา ﷺ เกิดในช่วงที่ท่านมุวัร อิบน์ คอฎฎอบ เป็นเคาะลีฟะฮ์ เป็นผู้ที่ท่านอนัส อิบน์ มาลิก สั่งเสียให้เขาทำหน้าที่อาบน้ำศพและละหมาดให้กับเขาภายหลังจากที่เขาเสียชีวิต เสียชีวิตในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 110 ที่บิรเราะฮ์ (al-Dhahabi, 1402 : 4/606 ; al-'Asqalani, 1325 : 9/214 ; Ibn Kalkan, n.d. : 4/181 ; al-'Asqalani, 1400 : 5/253 ; Ibn Manie'a, n.d. : 5/330 ; al-Hanbali, n.d. : 1/119)

⁵ อุมัร อิบน์ อัลคอดฎอบ เป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่สองแห่งรัฐบาลอิสลามหลังจากที่ท่านอบูบักร์ อัศศิดดีก رضي الله عنه เสียชีวิต เป็นบุคคลหนึ่งในสิบท่านที่ได้รับการแจ้งข่าวดีว่าเป็นชาวสวรรค์ (นุบัชชีรีน ฟีลฎันนะฮ์)

‘Umar Ibn Abd al-‘Aziz¹ ฎ กล่าวว่่า “ท่านเราะสูล ฎ และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งหลังจากที่ท่านนบีเสี๊ยะซีวิต (เคาะลีฟะฮ์) ได้วางแนวทางไว้หลายแนวทางเพื่อบังคับปฏิบัติตามอัลกุรอานของอัลลอฮ์ ฎ การภักดีต่อพระองค์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ การเข้มแข็งในศาสนาของพระองค์ มิใช่สำหรับผู้ใดจากสิ่งถูกสร้างในการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขมัน และห้ามมิให้มองสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ขัดแย้งกับมัน ผู้ใดที่ได้รับทางนำจากมัน เขาคือผู้ได้รับทางนำ ผู้ใดได้รับการช่วยเหลือจากมันเขาก็เป็นผู้ได้รับการช่วยเหลือและผู้ใดละทิ้งมันโดยปฏิบัติตามแนวทางอื่นจากแนวทางของบรรดาผู้ศรัทธา อัลลอฮ์จะทรงห่างไกลจากพวกเขาในสิ่งที่พวกเขาห่างไกล และอัลลอฮ์จะทรงโยนพวกเขาในนรกญะฮันนัมซึ่งเป็นที่อาศัยที่ชั่วร้ายที่สุด” (Muhammad Ibn al-Husain, 1403 : 65 ; al-Lalaka’iy, n.d. : 1/94)

จากคำกล่าวของบรรดาสะลัฟอัสศอและสุที่กล่าวถึงเงื่อนไขของการรับงานต่าง ๆ ในเรื่องของการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาชี้ให้เห็นว่า ทุก ๆ กิจการนั้นจำเป็นที่จะต้องมาจากอัลกุรอานและอิสตฺนนะฮ์ของท่านศาสดา ซึ่งเป็นทางนำและแนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าเงื่อนไขของการรับปฏิบัติต่าง ๆ จากอัลลอฮ์ ฎ นั้น ทำให้เราทราบได้ว่าศาสนาอิสลามนั้นอยู่บนพื้นฐานที่สำคัญสองประการคือ ประการที่หนึ่งคือ การปฏิบัติภักดีต่ออัลลอฮ์ ฎ เพียงพระองค์เดียวโดยที่ไม่นำสิ่งใดมาเป็นภาคีกับพระองค์ ประการที่สองคือ การปฏิบัติภักดีต่ออัลลอฮ์ ฎ นั้นจะต้องมาจากสิ่งที่ศาสนาบัญญัติไว้ (Ibn Taimiyah, n.d. : 1/189) และจากสิ่งสำคัญทั้งสองประการนี้มีความเกี่ยวพันกับการศรัทธา ซึ่งเป็นรูก่นหรือเงื่อนไขประการแรกของศาสนา ดังที่ ชัยกุลอิสลาม อิบนุดัยมียะฮ์ได้กล่าวว่่า “ศาสนาอิสลามนั้นตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานสองประการที่จะยืนยันถึงการปฏิญาณคนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และมุฮัมมัดเป็นศาสนาทูตของพระองค์ ประการแรกคือ ห้ามมิให้นำสิ่งอื่นมาเป็นพระเจ้าพร้อมกับอัลลอฮ์... และประการที่สองคือการภักดีต่อพระองค์ด้วยกับบทบัญญัติที่มาจากท่านเราะสูลของพระองค์...” (Ibn Taimiyah, n.d. : 1/311, 1/333, 1/154, 3/124, 10/173, 10/213-217, 274, 11/617, 26/151-153)

¹ อุมร์ อิบนุ อับดุลอะซีซ คือ อัลดอฮัน อัสลามะฮ์ ผู้ปกครองบรรดามุสลิมในยุคมัชญิดของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ซึ่งเขาเป็นทั้งผู้นำในด้านการ ุศาคาและการวินิจฉัยข้อชี้ขาด และถือเป็นเคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรม เติอซีวิตในปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 101 (al-Dhahabi, 1402 : 5/114 ; al-'Asqalani, 1325 : 3/88 ; al-Asbihani, 1400 : 5/253 ; Ibn Manie'a, n.d. : 5/330 ; al-Hanbali, n.d. : 1/119)

2.4.2 ชนิดต่าง ๆ ของการทำบุญ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ผู้วิจัยได้แบ่งการทำบุญออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. การทำบุญเพื่อผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ 2. การทำบุญเพื่อผู้ที่ตายไปแล้ว และ 3. การทำบุญเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ดังจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

2.4.2.1 การทำบุญเพื่อผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่

1) การทำบุญเนื่องในการโกนผมไฟ (อะกิเกาะฮุ)

เมื่อทารกคลอดออกมาสัมผัสตามดูโลก มีการส่งเสริมให้ผู้เป็นบิดามารดาควรจัดงานเลี้ยง หรือว่าการทำบุญเนื่องจากการทำอะกิเกาะฮุ เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งความยินดีที่ได้รับความเมตตา จากอัลลอฮ์ ^ﷻ ในแง่การคลอดเป็นไปอย่างง่ายดาย หรือในแง่ที่พ่อแม่ได้ลูกอันเป็นที่รัก ที่ควรแก่การ ขอบคุณผู้ให้ และควรแพร่ข่าวการได้บุตรเพื่อเป็นการประกาศว่าเป็นบุตรที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องตาม บทบัญญัติศาสนา และเพื่อป้องกันการซุบซิบนินทา ดังนั้นอะกิเกาะฮุจึงเป็นวิธีการเปิดเผยที่ดีที่สุด

ก่อนที่จะกล่าวรายละเอียดในเรื่องของการทำบุญ โกนผมไฟ ผู้วิจัยขอทำความเข้าใจ ในสองคำคั้งนี้คือคำว่า โกนผมไฟและอะกิเกาะฮุ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วทั้งสองคำนี้มีความหมายที่ แตกต่างเป็นการเฉพาะ กล่าวคือคำว่าโกนผมไฟนั้นเป็นพิธีหนึ่งที่เป็นส่วนประกอบของการทำบุญ หลังจากการคลอดของทารก ส่วนคำว่าอะกิเกาะฮุก็มีความหมายเป็นการเฉพาะหมายถึง สัตว์ที่ถูกเชือด เพื่อทารกขณะ โกนผม ที่ผู้วิจัยกล่าวคั้งนี้เพราะบุคคลทั่วไปเข้าใจว่าการ โกนผมไฟกับการทำอะกิเกาะฮุ นั้นเป็นสิ่งเดียวกันและมักเรียกการทำบุญคั้งกล่าวว่าเป็นการทำบุญโกนผมไฟ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการ ทำบุญคั้งกล่าวน่าจะเรียกว่าการทำบุญเนื่องจากการทำอะกิเกาะฮุ คั้งนั้นจึงขอทำความเข้าใจในที่นี้ เป็นประการแรก

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการทำบุญเนื่องในการโกนผมไฟนั้นแตกต่างและเป็นส่วน หนึ่งของการทำอะกิเกาะฮุ คั้งนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดในเรื่องของอะกิเกาะฮุเป็นลำดับแรกและ ต่อด้วยการ โกนผมไฟตามลำดับ

คำนิยามอะกิเกาะฮฺ

คำว่า อะกิเกาะฮฺ เป็นคำภาษาอาหรับมีรากมาจากคำว่า อัลฮัก (الحق) มีความหมายตามหลักภาษาว่า คัด ส่วนความหมายตามหลักวิชาการคือ สัตว์ที่ถูกเชือดเพื่อทารกขณะโกนผม ที่เรียกสัตว์ที่ถูกเชือดนี้ว่าอะกิเกาะฮฺก็เพราะถ้าคอของมันจะถูกตัด (เชือด) ขณะโกนผม และควรเรียกอะกิเกาะฮฺว่า นะซีเกาะฮฺ ชะบีหะฮฺ (อรุณ บุญชม, ม.ป.ป. : 3/39)

ข้อกำหนดของการทำอะกิเกาะฮฺ

การทำอะกิเกาะฮฺนั้นถือเป็นหุก่มสุนัตมุอักกัต¹ สำหรับผู้ปกครองที่จำเป็นต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูแก่ทารก ซึ่ง ได้แก่ พ่อและปู่ตามลำดับ ส่วนหลักฐานที่บ่งชี้ว่าการทำอะกิเกาะฮฺนั้นเป็นสุนัตมุอักกัตก็ได้แก่การกระทำของท่านเราะฮฺสูล ﷺ และการกระทำของบรรดาเศาะหาบะฮฺ จากคำกล่าวของท่านเราะฮฺสูล ﷺ โดยท่านกล่าวว่า

((مع الغلام عقيقة، فأهريقوا عنه دماً، وأميطوا عنه الأذى))²

ความว่า “พร้อมกับทารกนั้นมีอะกิเกาะฮฺ ท่านทั้งหลายจงเชือดสัตว์แทนให้เขาเถิด และจงขจัดสิ่งที่ทำความรำคาญออกไปจากเขา”

เวลาของการทำอะกิเกาะฮฺ

เมื่อทารกคลอดออกมาจากท้องของมารดา ก็อนุญาตให้ทำอะกิเกาะฮฺได้ ถ้าหากเชือดอะกิเกาะฮฺก่อนทารกออกจากท้องแม่ ไม่นับว่าเป็นอะกิเกาะฮฺแต่ถือว่าเป็นเนื้อธรรมดาเท่านั้น และเวลาที่สุนัตให้ทำอะกิเกาะฮฺ จะยังมีอยู่ต่อไปจนทารกเคิบโตเข้าสู่วัยบรรลุนิสภาพหลังจากเข้าวัยบรรลุนิสภาพแล้ว และยังไม่ได้อะกิเกาะฮฺ หน้าที่ในเรื่องนี้ก็จะพ้นไปจากพ่อและปู่ ดังนั้นที่ดีแล้วให้ผู้ที่บรรลุนิสภาพโดยยังไม่ได้อะกิเกาะฮฺให้เขาทำให้กับตนเองเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เขาพลาดโอกาสไป แต่ทว่าสุนัต (ส่งเสริมให้กระทำ) ให้ทำอะกิเกาะฮฺแก่ทารกในวันที่เจ็ดนับตั้งแต่คลอด ดังหลักฐานในเรื่องนี้ท่านเราะฮฺสูล ﷺ กล่าวว่า

¹ ทับศัพท์มาจากคำว่า (السنة المؤكدة) หมายถึง สิ่งที่ยืนยันโดยมติชนนุญให้กระทำแต่ไม่ถึงขั้นบังคับ ผู้ที่ไม่ปฏิบัติไม่เกิดโทษแต่ประการใด

² หะดีษบันทึกโดย al-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 5154

((الغلام مرثن بعقيقته، يذبح عنه يوم السابع، ويسمى ويحلق رأسه))¹

ความว่า “ทารกนั้นถูกประกั้นไว้ด้วยอะกิเกาะฮฺของเขา ให้เชือดอะกิเกาะฮฺให้เขา ในวันที่เจ็ด ให้ตั้งชื่อและโกนศีรษะ”

หะดีษข้างต้นระบุว่าอะกิเกาะฮฺนั้นเป็นเรื่องประกั้นสำหรับทารก บรรดาปราชญ์ได้อธิบายว่า หมายถึง การเจริญเติบโตและการดูแลอย่างสมบูรณ์นั้น ถูกประกั้นไว้ด้วยการเชือดอะกิเกาะฮฺให้เขา บางทัศนะว่าหมายถึง ทารกนั้นจะไม่ให้ความช่วยเหลือพ่อแม่ในวันกียามะฮฺหากไม่ได้ทำอะกิเกาะฮฺให้กับทารกนั้น (อรุณ บุญชม, ม.ป.ป. : 3/40)

สัตว์ที่จะเชือดเป็นอะกิเกาะฮฺแก่เด็กผู้ชายและผู้หญิง

การที่ผู้ปกครองของเด็ก เชือดแพะตัวหนึ่งสำหรับเด็กผู้ชาย และแพะตัวหนึ่งสำหรับเด็กผู้หญิงก็ถือว่าได้สุนัตในการทำอะกิเกาะฮฺแล้ว สำหรับหลักฐานในเรื่องนี้ท่านเราะฮฺลุล ﷺ ได้ทำเป็นแบบฉบับไว้ดังหะดีษที่ว่า

((عق رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الحسن بشاة))²

ความว่า “ท่านเราะฮฺลุล ได้เชือดอะกิเกาะฮฺสำหรับหะสันเป็นแพะหนึ่งตัว”

แต่ที่ลึกลับที่เลิศจนนั้น ให้ผู้ปกครองเชือดแพะสองตัวสำหรับเด็กผู้ชาย และแพะหนึ่งตัวสำหรับเด็กผู้หญิงดังมีตัวบทหะดีษที่บันทึกโดยอันนะสาอียั๊ว

((أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : في الغلام شاتان متكافتان، وعن الجارية شاة))³

ความว่า “ท่านเราะฮฺลุล ได้ใช้ให้พวกเขาให้เชือดแพะสองตัวที่เหมือน ๆ กันสำหรับเด็กผู้ชาย และแพะหนึ่งตัวสำหรับเด็กผู้หญิง”

¹ หะดีษบันทึกโดย al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1442 (al-Tirmizi กล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษหะสันศอหียะห์)

² หะดีษบันทึกโดย al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1519 (al-Tirmizi กล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษศอหียะห์)

³ หะดีษบันทึกโดย al-Nasa'i, 1964 หะดีษหมายเลข 4144 ; al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1435 (al-Tirmizi กล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษศอหียะห์ ; Abudawud, 1986 หะดีษหมายเลข 2451 (สำนวนที่อ้างเป็นของ al-Nasa'i)

สัตว์ที่จะใช้ทำอะกิเกาะฮุ

สัตว์ที่จะนำมาเชือดเป็นอะกิเกาะฮุได้นั้น มีเงื่อนไขเดียวกับอูดฮียะฮุ¹ (สัตว์ที่เชือดในการทำ قربาน) ได้แก่ อูฐ หรือวัว หรือแกะ และ แพะ ซึ่งสัตว์ที่จะนำมาเชือดนั้นจำเป็นต้องเป็นสัตว์ที่ไม่มีตำหนิดังที่ท่านเราะฮูลได้กล่าวไว้ว่า

((أربع لا تجوز في الأضاحي : العوراء البين عوارها، والمریضة البین مرضها، والعرجاء البین عرجها، والكسير التي لا تنقی))²

ความว่า “สัตว์สี่ประเภทที่ไม่อนุญาตให้ทำอูดฮียะฮุคือ สัตว์ที่ตาบอดที่อาการบอดของมันแสดงออกอย่างชัดเจน สัตว์ที่ป่วย ซึ่งอาการป่วยของมันแสดงออกอย่างชัดเจน สัตว์ที่ขาเก ซึ่งแสดงอาการของมันอย่างชัดเจน และสัตว์หมอมที่ไม่มีไขมัน”

สิ่งที่แตกต่างระหว่างอะกิเกาะฮุกับอูดฮียะฮุ³

เงื่อนไขของสัตว์ที่ใช้ทำอะกิเกาะฮุเหมือนกันกับเงื่อนไขของสัตว์ที่ใช้ทำอูดฮียะฮุ นั้นไม่ได้หมายความว่า อะกิเกาะฮุจะเหมือนกับอูดฮียะฮุในทุก ๆ เรื่อง แต่ยังมีข้อแตกต่างกันหลายประการระหว่างอะกิเกาะฮุกับอูดฮียะฮุ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. สุนัดให้ทำเนื้ออะกิเกาะฮุสุก เช่นเดียวกับในงานวะลิมะฮุ และให้แจกจ่ายเป็นทาน ในสภาพที่เป็นเนื้อสุก ไม่ควรแจกจ่ายเป็นทานในสภาพที่เป็นเนื้อดิบ ซึ่งเรื่องนี้ต่างกับอูดฮียะฮุให้บริจาทเนื้อที่ยังสด ๆ อยู่ และควรทำให้เนื้ออะกิเกาะฮุสุกและออกรสหวาน เพื่อเป็นนิมิตหมายอันดี (ตะฟาอูล) ว่าทารกจะมีนิสัยที่นุ่มนวลอ่อนหวาน และที่ดีเลิศนั้นควรแจกจ่ายเนื้ออะกิเกาะฮุที่สุกแล้ว พร้อมน้ำซุบเป็นทานแก่คนยากจน

2. ไม่ควรทำให้กระดูกอะกิเกาะฮุแตก เท่าที่จะสามารถระวังได้ โดยตัดกระดูกแต่ละชิ้นตามข้อต่อของมัน เพื่อเป็นนิมิตหมายอันดีว่าอวัยวะต่าง ๆ ของเด็กจะปลอดภัยและสมบูรณ์

3. ควรให้ฆาตว์อะกิเกาะฮุแก่ผู้ที่ทำคลอดในสภาพที่ดิบยังไม่ได้ทำให้สุก เพราะฟาติมะฮุบุตรสาวของท่านเราะฮูล ได้กระทำเช่นนั้นตามคำสั่งของท่าน (อรุณ บุญชม, ม.ป.ป. : 3/43)

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ อັกฟิ กุ (นิติศาสตร์อิสลาม) ของอรุณ บุญชม, ม.ป.ป. : 1/211-215

² หะดีษบันทึกโดย al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1497 (al-Tirmizi กล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษศอหีษะห์) และ Abudawud, 1986 หะดีษหมายเลข 2802 (จำนวนที่อ้างเป็นของ al-Tirmizi)

³ อูดฮียะฮุ หมายถึง สัตว์จำพวก อูฐ วัว ควาย แพะหรือแกะ ที่เชือดเพื่อเป็นการนำคนเข้าใกล้ชิดอัลลอฮ์ในวันฮีด (อรุณ บุญชม, ม.ป.ป. : 1/211)

ตั้งชื่อทารกในวันที่เจ็ด โคนศรียะ และทำทานเป็นทองคำหรือเงินเท่ากับน้ำหนักผม ส่งเสริมให้มีการตั้งชื่อทารกในวันที่เจ็ดนับตั้งแต่คลอด เช่นเดียวกับสุนัตและให้เลือกชื่อที่คิดนำมาตั้งเป็นชื่อเรียกทารก ดังที่ท่านเราะฮูล ﷺ กล่าวว่า

((إنكم تدعون يوم القيامة بأسمائكم وأسماء آبائكم، فأحسنوا أسماءكم))¹

ความว่า “ความจริงพวกท่านจะถูกเรียกในวันกิยามะฮฺ ด้วยชื่อของพวกท่าน และชื่อบิดาของพวกท่าน ดังนั้นท่านทั้งหลายจงเลือกชื่อที่สวยงามมาเป็นชื่อของท่าน”

และส่งเสริมให้โคนศรียะทารกทั้งเพศชายและเพศหญิงในวันที่เจ็ด ภายหลังจากเชือดอะกีเกาะฮฺแล้ว และให้ทำทานเป็นทองคำหรือเงินเท่ากับน้ำหนักเส้นผมที่โกนดังที่ท่านเราะฮูลได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างไว้จากท่านอาลีได้อีกกล่าวว่า

((عق رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الحسن بشاة، وقال : ((يا فاطمة، احلقي رأسه، وتصدق بزنة شعره فضة))²

ความว่า “ท่านเราะฮูล ได้เชือดแพะเป็นอะกีเกาะฮฺสำหรับ หะสัน แล้วกล่าวว่า “ฟาติมะฮฺเอ๋ย จงโกนศรียะเขา แล้วเสาคาเกาะฮฺเงินเท่ากับน้ำหนักเส้นผมของเขา”

การเปิดปากหรือการขยายเพดานทารก (ตะหฺนีก)

ส่งเสริมให้มีการขยายเพดานปากทารกทั้งเพศชายหรือเพศหญิงด้วยอินทผลัม ตะหฺนีก เป็นคำภาษาอาหรับหมายถึง การเคี้ยวผลอินทผลัม แล้วนำไปถูที่เพดานปากของทารก เพื่อให้อินทผลัมบางส่วนตกลงไปถึงท้องทารก ถ้าหากไม่มีอินทผลัมจะใช้สิ่งที่มีรสหวานแทนก็ได้ ส่วนหลักฐานในเรื่องของการทำตะหฺนีกนี้มีหะดีษอยู่หลายบท ผู้วิจัยจะนำเสนอที่สำคัญดังนี้

ท่านเราะฮูล ทรงตะหฺนีกให้กับบุตรของเศาะหาบะฮฺท่านหนึ่งดังมีรายงานจากท่าน อนัส อิบน์ มาลิก ได้อีกกล่าวว่า

¹ หะดีษบันทึกโดยAbudawud, 1986 หะดีษหมายเลข 4297 ; al-Darimi หะดีษหมายเลข 2578 และAhmad, 1980 หะดีษหมายเลข 20704 (สำนวนที่อ้างเป็นของ Abudawud)

² หะดีษบันทึกโดยal-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1519 (al-Tirmizi กล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษศอหิยะห์)

ذهبت بعبد الله بن أبي طلحة الأنصاري رضي الله عنه إلى رسول الله ﷺ حين ولد،
ورسول الله ﷺ في عباءة يهنا بعيرا له، فقال: ((هل معك تمر))؟ قلت: نعم. فنأولته
تمرات، فألقاهن في فيه، فلا كهن، ثم فغر فأ الصبي فمجه في فيه، فجعل الصبي يتلمظه،
فقال رسول الله ﷺ: ((حب الأنصار التمر)) وسماه عبد الله¹

ความว่า “ฉันได้พา อับดุลลอฮฺ บุตรอะบีฏอลหะฮฺ อัลอันศอรีย์ ไปหาท่านเราะสูล
ﷺ ขณะเพิ่งคลอด เป็นเวลาที่ท่านเราะสูล ﷺ สวมเสื้อผ้าออกกำลังทางอูฐของท่านด้วย
น้ำมันดิบ ท่านถามว่า : มีอินทผลัมไหม ? ฉันตอบว่า มี ฉันได้ยื่นมันให้ท่านหลายผล
และท่านได้หยิบมันใส่ปากแล้วเคี้ยว หลังจากนั้นท่านได้เปิดปากทารก แล้วใส่มันลง
ไปในปากทารกและทารกก็ขยับลิ้นเพื่อกลืนมัน ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวว่า : สิ่งที่ชาว
อันศอรุชอบ คือ อินทผลัม และท่านได้ตั้งชื่อเขาว่า : อับดุลลอฮฺ”

และในหะดีษอีกบทหนึ่ง จากท่านหญิงอาอีชะฮฺ ได้กล่าวว่า

((أن رسول الله ﷺ كان يؤتى بالصبيان، فيرك عليهم ويحكهم))²

ความว่า “มักจะมีผู้นำทารกมาหาท่านเราะสูล ﷺ ท่านจะขอดูอาอูให้ทารกได้รับ
ความเพิ่มพูน (บะรอกะฮฺ) และท่านจะตะหมีกให้ทารก”

อาศัยจากหลักฐานดังกล่าว ผู้รู้ได้กล่าวว่า “ให้นำทารกที่คลอดใหม่ไปหาคนดีมี
คุณธรรมเพื่อให้ทำการตะหมีก และขอดูอาอูให้ทารก (อรุณ บุญชม, ม.ป.ป. : 3/45-46)

ส่วนสิ่งที่ใช้เปิดปากเด็กทารกที่ทำกันในสังคมมุสลิมไทยมีหลายอย่าง อาทิเช่น
อินทผลัมแห้ง น้ำซัมซัม³ และน้ำผึ้ง น้ำผสมกับน้ำมะนาว เป็นต้น โดยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความสะดวก
และความสามารถในการหาสิ่งดังกล่าวมาได้จากภายในท้องถิ่นของแต่ละครอบครัว ซึ่งที่ดีแล้วสมควร
จะเป็นอินทผลัม เพราะการปฏิบัติดังกล่าวเท่ากับเป็นการปฏิบัติตามแบบฉบับของท่านเราะสูล ﷺ ที่
ท่านได้ทำไว้เป็นแบบฉบับอันดีงามยิ่ง

¹ หะดีษบันทึกโดยMuslim, 1972 หะดีษหมายเลข 2144

² หะดีษบันทึกโดยMuslim, 1972 หะดีษหมายเลข 2147

³ น้ำซัมซัมคือ น้ำจืดสนิทที่ผุดขึ้นมาจากตาน้ำใต้ทะเลทราย มีแหล่งกำเนิดเพียงแห่งเดียวคือ บริเวณใต้พื้นทะเลทรายใกล้กับวิหารกะอูบะฮฺ ใน
ประเทศซาอุดีอาระเบีย มีผู้กล่าวว่า เพราะความมากสันของน้ำแห่งนี้จึงเรียกชื่อว่า ซัมซัม อิบน์ อัลอะอูรอบีย์ กล่าวว่า เขาเอาภูวะมิน และ
หะฟีเราะฮฺ อับดุลมูฏอติบ (Ibn Manzur, 1990 : 12/275)

ดังนั้น การทำบุญเนื่องในการโกนผมไฟหรืออะกิเกาะฮุ สามารถปฏิบัติได้เพราะมีแบบฉบับมาจากท่านศาสดา ﷺ สำหรับผู้ที่ได้รับบุตรใหม่สมควรที่จะจัดการทำอะกิเกาะฮุให้กับทารก เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งความยินดีที่ได้รับความเมตตาจากอัลลอฮ์ ﷻ และเป็นการขอบคุณต่อพระองค์ที่ทรงประทานลูกอันเป็นที่รักให้ และควรแพร่ข่าวการได้บุตรโดยการเชิญชวนผู้คนมารับประทานอาหารที่ได้ทำมาจากเนื้ออะกิเกาะฮุ จึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้บิดามารดาทำอะกิเกาะฮุให้ทารกเกิดใหม่เพื่อเจริญรอยตามแบบฉบับอันดีงามของท่านเราะซูล ﷺ และที่ดีแล้วควรกระทำในวันที่เจ็ดนับแต่วันเกิดถ้ามีความสามารถ แต่ถ้าไม่มีความสามารถก็ให้ทำในวันที่สี่สิบ หรือไม่ก็วันที่ยี่สิบเอ็ด แต่ถ้าไม่มีความสามารถก็ให้ทำวันใดก็ได้ที่มีความพร้อม (Saqr, 1990 : 160-162 ; Ibn Qayyim, 1998 : 86-90) สำหรับผู้ที่ได้ถูกเชื่อเชิญให้ไปร่วมงานทำบุญเนื่องจากการทำอะกิเกาะฮุสมควรที่เขาจะไปร่วม เพราะเป็นการแสดงความยินดีต่อผู้ที่ได้บุตรใหม่ และเป็นการกระชับสัมพันธ์ไมตรี ซึ่งการพบปะกันนั้นเป็นสาเหตุให้เกิดความรัก และความสนิทสนมซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ในการทำบุญนั้นต้องไม่ประกอบด้วยสิ่งที่มีผิดต่อบทบัญญัติของศาสนาเพราะถ้ามีแล้วจะทำให้นั้นไม่ได้รับบะรอกะฮุและถูกตอบรับจากอัลลอฮ์ ﷻ

2) การทำบุญเนื่องในการเข้าสู่หนัด

คำว่า คิตาน (كيتان) เป็นคำภาษาอาหรับที่มีรากมาจากคำว่า ค็อตะนะ (كتنة) เป็นคำกริยาแปลว่า ตัด ดังนั้นคำว่า คิตาน จึงเป็นคำนาม หมายถึง การตัด และหมายถึงที่ ๆ ตัด และความหมายในทางศาสนาหมายถึง การขลิบหรือตัดหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชายพ้นจากองคชาติ¹ ในภาษาไทยรู้จักกันในคำว่า การเข้าสู่หนัด และใช้เรียกการคิตานว่าการเข้าสู่หนัดกันจนถึงปัจจุบัน (อรุณ บุญชม, ม.ป.ป. : 3/46) ซึ่งถือเป็นข้อบังคับข้อหนึ่งที่ศาสนากำหนดให้ผู้ที่บรรลุมารดาต้องทำการคิตานให้กับบุตร

¹ ข้อกำหนดในเรื่องการคิตาน การคิตานหรือการตัดสุหนัตนั้นเป็นสิ่งจำเป็นทั้งชายและหญิง ในทัศนะของมัซฮับซุนนีย์ การคิตานสำหรับผู้ชายก็คือ การตัดหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศออกจนพ้น คันองคชาติ ส่วนผู้หญิงคือ การขลิบเพียงเล็กน้อยที่ปลายของส่วนที่เรียกกันว่าเม็ดละมุด มีบางทัศนะที่กล่าวว่า การคิตานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ชายเท่านั้น ส่วนผู้หญิงไม่เป็นสิ่งบังคับ (อรุณ บุญชม, ม.ป.ป. : 3/46)

หลักฐานในการบัญญัติการคิดาน

ตัวบทที่ชี้ถึงการเข้าสู่หนัดหรือการคิดานเป็นสิ่งจำเป็น คือ หะดีษที่ได้มีรายงานจากท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า

((الفطرة خمس، أو خمس من الفطرة : الختان، والاستحداد، ونتف الإبط، وتقليم الأظفار، وقص الشارب))¹

ความว่า “สิ่งที่เป็นไปโดยธรรมชาติมีห้าประการ หรือมีห้าประการที่เป็นไปโดยธรรมชาติ คือ การคิดาน (การตัดหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย) การโกนขนใต้ร่มผ้า การถอนขนรักแร้ การตัดเล็บ และการขลิบหนวด”

เพราะการคิดานคือ สุดยอดของธรรมชาติอันบริสุทธิ์เป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นมุสลิม และคิดานยังมีข้อดีหลายประการที่ได้รับการยอมรับจากวงการแพทย์ กล่าวคือ ทำให้เกิดความสวยงามบริสุทธิ์สะอาดอย่างสมบูรณ์ทางด้านสรีระ ช่วยป้องกันโรคร้ายต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่ร่างกาย ทั้งยังทำให้เกิดความสมดุลด้านพฤติกรรมทางเพศ และเป็นแบบฉบับที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ยุคของท่านนบีอิบรอฮีม عليه السلام (Ibn Qayyim, 1998 : 179-201 ; ‘Ulwan, 1995 : 115 - 117)

เวลาของการตัดสุหนัต (คิดาน)

การคิดานเป็นวาญิบคังได้กล่าวมาแล้ว ส่วนช่วงอายุที่ส่งเสริมให้ทำการคิดานนั้นไม่ปรากฏหลักฐานชี้ชัดถึงกำหนดช่วงที่แน่นอน โดยบรรดานักวิชาการเห็นว่าควรทำก่อนที่จะบรรลุนิติภาวะเนื่องจากจะทำให้เกิดความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติอันบริสุทธิ์และความสมบูรณ์ของการปฏิบัติข้อบังคับต่าง ๆ ตามบัญญัติศาสนา (Ibn Qayyim, 1988 : 179-201 ; ‘Ulwan, 1995 : 115 - 117) แต่ก็อนุญาตให้ทำการคิดานทั้งในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ แต่สิ่งที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองของเด็กทำการคิดานในวันที่เจ็ดของการคลอด ถ้าหากผู้ทำการคิดานเห็นว่าเด็กทนเจ็บได้และไม่ป่วย

¹ หะดีษบันทึกโดย al-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 5439 ; Muslim, 1972 หะดีษหมายเลข 377, 378 ; al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 2680 ; al-Nasa'i, 1964 หะดีษหมายเลข 10, 11, 4957, 4958, 5730 ; Ibn Majah, 1975 หะดีษหมายเลข 288 และ Ahmad, 1980 หะดีษหมายเลข 6842, 6963, 7479, 8953, 9945 (ส่วนวนที่อ้างเป็นของ al-Bukhary)

การทำบุญเนื่องในการตัดสูหนัด

ส่วนในเรื่องการทำบุญเนื่องจากการเข้าสูหนัดนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ศาสนาบังคับแต่ประการใด ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ปกครองว่าจะจัดการทำบุญขึ้นหรือไม่ ดังนั้น การทำบุญอันเนื่องมาจากการตัดสูหนัด เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ แต่ทั้งนี้ในงานทำบุญนั้นจะต้องไม่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับในสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืนต่ออัลลอฮ์ ﷻ หากว่ามีสิ่งดังกล่าวในงานทำบุญก็มีสมควรจัดขึ้น

อนึ่ง การตัดสูหนัด หรือคิดวนั้นสามารถทำพร้อมกับการทำบุญเนื่องในการทำอะกีเกาะฮฺหรือ โคนผมไฟ แต่ทั้งนี้ให้ดูว่าทารกนั้นจะสามารถทนต่อความเจ็บปวดได้หรือไม่ หากว่าเด็กแข็งแรงสามารถทนต่อความเจ็บปวดได้ ก็สมควรที่จะทำการคิดวนให้กับเด็ก และในการทำบุญนั้นจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่หลงผิดใด ๆ ทั้งสิ้น

3) การทำบุญเนื่องในการแต่งงาน

อิสลามส่งเสริมให้ทุกคนแต่งงาน เพื่อเป็นการปกป้องตนเองมิให้กระทำในสิ่งที่ไม่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้าม และเพื่อได้รับผลบุญเช่นเดียวกับการบริจาคทาน ดังนั้น เมื่อชายหญิงที่เหมาะสมมีความชอบพอและเต็มใจที่จะร่วมชีวิตคู่กัน เขาทั้งสองจะต้องผูกพันด้วยการสมรสต่อหน้าพยานเพื่อเป็นการประกาศให้ทราบโดยทั่วกันอย่างไม่ชักช้า ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

«ثَلَاثٌ لَا تُوَجَّرُهَا الصَّلَاةُ إِذَا آتَى وَالْجَنَازَةُ إِذَا حَضَرَتْ وَالْأَيْمُ إِذَا وَجَدَتْ لَهَا كَفْتًا»¹

ความว่า “มีอยู่สามประการด้วยกันที่ท่านต้องไม่ผัดวันประกันพรุ่งได้แก่ การทำการละหมาดเมื่อเวลามาถึง การจัดการศพเมื่อมั่นใจว่าตาย และทำการสมรสให้กับหญิงที่ไม่มีสามีเมื่อพบบุคคลหนึ่งซึ่งอยู่ในขั้นเหมาะสมสำหรับนาง”

การป่าวประกาศการสมรสต่อสาธารณะชน เพื่อให้ทราบว่ทั้งสองจะร่วมเป็นคู่ชีวิตกันเพื่อสร้างทายาทผู้ที่จะสืบทอดที่ถูกต้องตามบทบัญญัติ เพื่อเป็นการแจ้งให้ทราบว่ต่อไปนี้บุคคลอื่นจะมิสามารถเข้ามาแทรกแซงความสัมพันธ์ฉันสามีภรรยาของคู่สมรสได้อีกต่อไป ซึ่งมีรายงานหนึ่งว่ท่านเราะฮ์ฎูล ฎ ได้กล่าวว่

¹ หะดีษบันทึกโดย al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 156 (al-Tirmizi กล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษหะสัน)

((أعلنوا هذا النكاح واجعلوه في المساجد واضربوا عليه بالدفوف))¹

ความว่า “จงป่าวประกาศการสมรส และประกอบพิธีสมรสในมัสยิด และให้มีการตี
ดุฟ² ในงานด้วย”

การประกาศการสมรสอย่างเปิดเผยต่อหน้าสาธารณชนนั้น ตามทัศนะของ
นักกฎหมายอิสลามกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าเป็นสิ่ง “วาญิบ”³ ดังนั้นถ้าชายหญิงสองคนทำการสมรส
อย่างเงียบ ๆ พร้อมกับพยานเพียงสองคน และมีการกำชับให้พยานดังกล่าวเก็บเป็นความลับ สามภริยา
นั้นต้องถูกแยกโดยทันทีและภรรยาต้องรออดคะฮ์⁴ และมีสิทธิรับมะฮัร⁵ ของเธอเมื่อพ้นหนึ่งอดคะฮ์
แล้ว ถ้าชายคนดังกล่าวต้องการจะสมรสกับหญิงคนนั้นอีกก็ย่อมได้ แต่ต้องเปิดเผยต่อสาธารณชน
(al-Mausu'ah al-Fiqhiyah : 262)

การเลี้ยงฉลองในการสมรสหรือวะลีมะฮ์⁶ นั้น ตามกฎหมายอิสลามบัญญัติไว้ใน
หะดีษของท่านเราะสูล ﷺ โดยท่านกล่าวว่า

((أشيلوا النكاح واعلنوه))⁷

ความว่า “จงทำการสมรส และจงประกาศมันให้รู้โดยทั่วกัน”

ฝ่ายชายหรือผู้เป็นสามีถูกกำหนดเพื่อจัดงานนี้หลังจากสัญญาการสมรส ซึ่งเกี่ยวกับการ
ปฏิบัตินี้มีรายงานที่ท่านเราะสูล ได้กล่าวกับท่านอาลี เมื่อท่านอาลีขอมั่นกับท่านหญิงฟาติมะฮ์
เพื่อการสมรสว่า

((إنه لا بد للعرس (وفي الرواية للعروس) من وليمة))⁸

¹ หะดีษบันทึกโดย al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1009 (al-Tirmizi กล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษหะสัน) และ Ibn Majah, 1975 หะดีษ
หมายเลข 1185 (จำนวนที่อ้างเป็นของ al-Tirmizi)

² ทับศัพท์มาจากภาษาอาหรับคำว่า (الدف) หมายถึง กลองชนิดหนึ่ง

³ ทับศัพท์มาจากภาษาอาหรับคำว่า (الواجب) หมายถึง ข้อบังคับในกฎหมายอิสลาม ถ้าผู้ใดละเลยจะมีความผิด

⁴ ทับศัพท์จากคำภาษาอาหรับคำว่า (العدة) หมายถึง ระยะเวลาในการรอของผู้หญิงหลังถูกหย่าหรือการตายของสามี

⁵ ทับศัพท์มาจากภาษาอาหรับคำว่า (المهر) หมายถึง ทรัพย์สินที่เจ้าบ่าวมอบให้เจ้าสาวเนื่องจากการสมรส

⁶ ทับศัพท์มาจากภาษาอาหรับคำว่า (الوليمة) แปลว่า การจัดงานเลี้ยงฉลองการสมรส

⁷ หะดีษบันทึกโดย al-Tabrani, 1983 หะดีษหมายเลข 529 al-Albani กล่าวว่า จัดอยู่ในประเภทหะสัน (al-Albani, 1988 : 1011)

⁸ หะดีษบันทึกโดย al-Tabrani, 1983 หะดีษหมายเลข 1153 และท่านฮาฟิซ อิบน์ หะญีร์ กล่าวว่า สายรายงานยอมรับได้ (Ibn Hajar, 1959 :
9/330)

ความว่า “ในการสมรสนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีวะลีมะฮฺ”

ในการจัดงานแต่งงานหรือการฉลองการสมรสควรจัดขึ้นถึงแม้ว่าจะเป็นการเลี้ยงอาหารเพียงเล็กน้อยก็ตาม ดังที่มีปรากฏในคำกล่าวของท่านเราะสูลที่ท่านขอพรให้กับเสาะหะบะฮฺท่านหนึ่งที่แต่งงาน และท่านก็สั่งใช้ให้จัดงานแต่งงานถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงแพะตัวเดียวก็ตาม ท่าน เราะสูล ﷺ กล่าวว่า

((أولم ولو بشاة))¹

ความว่า “จงจัดงานวะลีมะฮฺ แม้จะเป็นเพียงแพะตัวเดียวก็ตาม”

จากคำกล่าวของท่านศาสดาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการจัดงานหรือการทำบุญในวันแต่งงานนั้น เป็นสิ่งที่สมควรกระทำอย่างยิ่ง แม้ว่าจะเป็นการเลี้ยงอาหารเพียงเล็กน้อยก็ตาม โดยไม่จำเป็นต้องจัดงานใหญ่ให้ดูถึงความเหมาะสมว่าผู้จัดมีฐานะเพียงใด หากเขาเป็นผู้ยากจนก็ให้เขาจัดงานเล็ก ๆ และหากเขาเป็นผู้มีฐานะทางการเงินดีก็ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของเขา

วิธีการตามสุนนะฮฺในการจัดงานวะลีมะฮฺ

ในการจัดงานวะลีมะฮฺ ควรพิจารณาและคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ควรจัดงานวะลีมะฮฺ หลังจากร่วมหลับนอนกัน 3 วัน ดังหะดีษของท่านศาสดาเมื่อท่านสมรสกับท่านหญิงเศาะฟิยะฮฺ ดังที่รายงานจากท่านอนัส อิบน์ มาลิก ﷺ ท่านกล่าวว่า

((تزوج النبي صلى الله عليه وسلم صفية، وجعل عتقها صداقها، وجعل الوليمة ثلاثة أيام))²

ความว่า “ท่านนบี ﷺ ได้สมรสกับท่านหญิงเศาะฟิยะฮฺ ท่านใช้มะฮฺรโดยการปลดปล่อยนางเป็นอิสระ ซึ่งท่านจัดงานวะลีมะฮฺหลังจากนั้น 3 วัน”

¹ ส่วนหนึ่งจากหะดีษบันทึกโดย al-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 1907, 1908, 3497, 3644, 3684, 3756, 4758, 4769, 5618, 5907 ; Muslim, 1972 หะดีษหมายเลข 2556, 2557, 2558 ; Abudawud, 1986 หะดีษหมายเลข 1804 ; al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1014, 1856 ; al-Nasa'i, 1964 หะดีษหมายเลข 3294, 3319, 3320, 3321, 3335 ; Ibn Majah, 1975 หะดีษหมายเลข 1897 ; Ahmad, 1980 หะดีษหมายเลข 12224, 12508, 12649, 12891, 13360 ; Malik, 1988 หะดีษหมายเลข 999 และ al-Darimi หะดีษหมายเลข 1975, 6107

² หะดีษบันทึกโดย Abu Ya'la และ al-Albani กล่าวว่า มีสายรายงานที่หะสันและมีความสอดคล้องกับที่รายงานโดยบุกอรี (al-Albani, 1968 : 65)

2. ผู้มีฐานะร่วมสมทบทุนในการจัดงานวะลิมะฮฺ

ผู้มีความสามารถหรือมีความร่ำรวยควรให้ความร่วมมือ โดยสมทบทุนในการเตรียมงาน ดังปรากฏในหะดีษของท่านเราะฮฺลุสที่ท่านแต่งงานกับท่านหญิงเศาะฟิยะฮฺ โดยท่านอนัส อิบน์ มาลิกได้ กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวว่า

((من كان عنده شيء فليجيء به وبسط نظاما فجعل الرجل يجيء بالتمر وجعل الرجل يجيء بالسمن قال وأحسبه قد ذكر السويق قال فحاسوا حيسا فكانت وليمة رسول الله صلى الله عليه وسلم))¹

ความว่า “ใครที่มีของสิ่งใดก็ตาม ขอให้พาส่งนั้นมา ผู้รายงานเล่าว่าหลังจากนั้น ท่านนบีก็ทำการปูเสื่อที่ทำมาจากหนังสัตว์ จากนั้นก็มีผู้คนนำอินทผลัม นมแห้งแข็ง และเนยใส และช่วยกันบดคลุกเคล้าทั้งหมดเข้าด้วยกันจนกลายเป็นอาหารชนิดหนึ่ง นี่คือการจัดงานวะลิมะฮฺของท่านนบี”

3. ห้ามเชิญเฉพาะผู้มีฐานะหรือคนรวยเท่านั้น

การจัดงานวะลิมะฮฺนั้น จะต้องเชิญเพื่อนบ้านทุกระดับ ห้ามมิให้ผู้จัดเชิญเฉพาะเพื่อนบ้านที่มีฐานะญาติพี่น้อง หรือผู้มีฐานะร่ำรวยและบุคคลที่มีหน้ามีตาในสังคมเท่านั้น แต่ต้องเชิญผู้ยากไร้หรือผู้มีฐานะด้อยทางสังคมด้วย ดังหะดีษของท่านเราะฮฺลุส رضي الله عنه กล่าวไว้ว่า

((شر الطعام طعام الوليمة يدعى لها الأغنياء ويترك الفقراء ومن ترك الدعوة فقد عصى الله ورسوله صلى الله عليه وسلم))²

ความว่า “อาหารที่ไร้คุณธรรม คืออาหารที่เลี้ยงในงานวะลิมะฮฺ ซึ่งเลี้ยงเฉพาะผู้ที่ร่ำรวย และไม่มีการเชิญผู้ที่ยากจน ดังนั้นผู้ที่ถูกเชิญชวนให้ไปร่วมงาน แต่เขาไม่ได้ตอบสนอง ถือว่าเขาเป็นผู้ฝ่าฝืนต่ออัลลอฮฺและเราะฮฺลุสของพระองค์”

ความเข้าใจจากหะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นว่างานวะลิมะฮฺที่เชิญแต่ผู้ที่มีฐานะร่ำรวยนั้น อาหารในงานนั้นถือเป็นอาหารที่ไร้คุณธรรม และถ้าผู้ใดถูกเชิญให้ไปร่วมงานวะลิมะฮฺแต่เขาไม่ไปร่วมแสดงว่าเขาเป็นผู้ที่ไม่เชื่อฟังต่ออัลลอฮฺ رضي الله عنه และท่านนบี ดังนั้นการตอบรับคำเชิญจึงเป็นสิ่ง

¹ หะดีษบันทึกโดย al-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 358

² หะดีษบันทึกโดย al-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 4779